

Udenlandske vikinger

Humlebier på farten

Årets æresalumne

STADIG VERDENS
LYKKELIGSTE FOLK?

FREMTIDENS DANMARK

AUGUSTUS er Aarhus Universitets alumnemagasin.
Det indeholder nyheder og informationer til kandidater,
bachelorer, medarbejdere, samarbejdspartnere og andre
interesserede. „Alumne“ er en betegnelse, som universiteter
rundt om i verden bruger om deres tidligere studerende.
AUGustus er en sammentrækning af AU for Aarhus
Universitet og gustus (latin), som betyder smagsprøve.
Deraf navnet AUGustus.

INDHOLD

NR.2 SEPTEMBER 2011

FORSIDEFOTO: JESPER RAIS

UDGIVER

Aarhus Universitet
Nordre Ringgade 1, 8000 Aarhus C
E-mail: augustus@au.dk
Hjemmeside: www.au.dk/augustus

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Björg Tulinius

REDAKTION

Ida Hammerich Nielson
Kristian Serge Skov-Larsen
Helge Hollesen
Peter Nicolaisen
Rikke Carlsen
Astrid Hellerup Madsen
Sanne Hyldgaard
Lasse Emil Frost
Lars Kruse (foto)
Jesper Rais (foto)

ABONNEMENT

AUGustus udsendes gratis til bachelorer
og kandidater fra Aarhus Universitet og
samarbejdspartnere til Aarhus Universitet.
Afmelding af abonnement skal ske til:
abonnement-augustus@au.dk
Husk at opgive adresse, fødselsdato
og år. Private skal ikke melde
adresseændringer i Danmark.
Samboende alumner modtager
kun ét eksemplar.

DESIGN OG PRODUKTION

vahle+nikolaisen

OPLAG

65.200 stk.

ISSN

1603-8193

Gengivelse af AUGustus er tilladt
ifølge de gældende Copydanaftaler.

ETNOGRAFISK FILM FRA AARHUS UNIVERSITET VANDT
TO PRISER VED PRESTIGE FYLDT FESTIVAL I LONDON.

PH.D.-STUDERENDE FRA AU KÅRET
TIL EUROPAS BEDSTE.

Leder 4

Nyheder 6

TEMA OM FREMTIDENS DANMARK

Vi skal være meget bekymrede for fremtiden 11

Dansk spilindustri i limbo 13

Vild natur [retur] 14

Danmark flytter nordpå 15

Rødgrød med fløde, please 16

Dansk opstår hele tiden 18

Danmark: en demokratisk udfordring 20

Lykken skal findes på arbejdet 22

Fremtidens skole har ingen klasser 24

Selvrealiserende fødevarer 28

Kierkegaard på kinesisk 30

Hvad nu hvis? 32

Hverdag 2.0 34

As others see us 36

Prinsessen på kollegiet 37

AU skaber undervisning i Vietnam 38

Årets æresalumne 39

Hæder til topforskere 40

Ph.d.-studerende fra AU kåret til Europas bedste 41

Århundredets Festival sætter spot på 1700-tallet 42

9 NÅR BØRN DYRKER
GRØNTSAGER I DERES EGEN
SKOLEHAVE, SÆTTER DE MERE
PRIS PÅ DE SUNDE RÅVARER.

24

PÅ BUSKELUNDSKOLEN I SILKEBORG ER
DER INGEN TRADITIONELLE SKOLEKLASSER.
SKOLEN HAR HENTET INSPIRATION TIL
DEN NYE PÆDAGOGIK HOS AU-PROFESSOR
JAN TØNNESVANG.

DANMARKS NATUR BLIVER FATTIGERE,
FORDI DER IKKE ER PLADS TIL
VILDE DYR OG PLANTER.

HISTORIELEKTOR MICHAEL BÖSS DRØMMER OM ET
DANMARK, HVOR FOLK ER STOLTE AF AT VÆRE DANSKERE,
MEN OGSÅ EUROPÆERE OG VERDENSBORGERE.

Danmarks

FREMTID LIGGER OGSÅ UDEN FOR DANMARK

REKTOR LAURITZ B. HOLM-NIELSEN

FOTO: BO AMSTRUP

Da de første studerende på Aarhus Universitet blev indskrevet tilbage i 1928, var der stort set kun jyder iblandt dem. I dag er der 38.000 studerende og 11.000 medarbejdere, og vi samarbejder løbende med både virksomheder, myndigheder og andre universiteter i en lang række lande.

I de 83 år, som er gået siden indvielsen, har Aarhus Universitet med andre ord udviklet sig fra at være en fortrinsvis lokal institution til at være et moderne og internationalt orienteret universitet. Den verden, som Aarhus Universitet opererer i, er ganske enkelt blevet større. Og der er ingen grund til at tro, at udviklingen stopper.

Derfor er det umuligt at sige noget om fremtidens Danmark uden også at gøre opmærksom på, at Danmarks fremtid i høj grad også ligger uden for landets grænser.

Her i landet bruger vi megen af vores tid på at diskutere udkantsområder og konkurrere indbyrdes. Vi glemmer af og til, at Danmark er et ganske lille tandhjul i den store, globale maskine. Men hvis vi fokuserer for snævert på Danmarks betydning for verden, så mister vi fokus på verdens betydning for Danmark – og så risikerer vi ganske enkelt at miste den fordelagtige position, vi trods alt har opnået.

Den aktuelle vækst i lande som Kina, Brasilien og Indien er nemlig med til at skærpe konkurrencen i alle sektorer. Vi har ganske enkelt ikke råd til at være provinsielle og indadskuende i en tid, hvor verden omkring os stiller større og større krav til samarbejde og videnudveksling.

ÉN SAMLET VIDENSREGION

I stedet for at agere selvdestruktivt og bekymre os om national konkurrence, bør vi løfte blikket. Det handler hverken om at sikre Øresundsregionen på bekostning af Jylland eller om at overvinde en erhvervsmæssig udfordring fra Nordtyskland. Vi vil få et stærkere og mere konstruktivt udgangspunkt, hvis vi i stedet betragter hele området fra Skåne over Jylland og til Hamburg som ét samlet videns- og innovationscentrum.

Aarhus Universitet har allerede igangsat flere projekter, som skal være med til at realisere visionen. Eksempelvis har vi indgået et uddannelsessamarbejde med Hamburgs Universitet om sprogfag som spansk og arabisk. Derudover spiller Aarhus Universitet også en vigtig rolle i et stort forskningsprojekt, hvor vi sammen med blandt andre Københavns Universitet og det verdensførende Beijing Genomics Institute skal

være med til at kortlægge danskernes arvmasse og derigennem udvikle mere effektive og præcise lægemidler.

Gevinsten ved et bredere geografisk perspektiv og et udbygget regionalt samarbejde vil være en styrket position i den benhårde globale konkurrence – og dermed bedre muligheder for at fastholde og tiltrække videnstunge arbejdspladser, som ellers risikerer at forsvinde til de hastigt voksende økonomier i BRIK-landene. Hvis vi ikke vil se vores lille hjørne af verden blive forvandlet til et udkantsområde, må vi med andre ord også knytte nye bånd med vores umiddelbare naboer.

FN's udviklingsprogram (UNDP) har i en årrække tænkt på verdens udvikling som drevet fra et lille antal (ca. 50) videns- og udviklingsregioner, hvoraf netop denne nordeuropæiske er én på linje med The Bay Area omkring San Francisco, Bostonområdet, Singapore, HongKong osv. Disse lokomotiver for den vidensbaserede økonomiske vækst og udvikling er alle karakteriseret ved at omfatte en koncentration af topuniversiteter og stærke infrastrukturknudepunkter.

FUNDAMENTET ER PÅ PLADS

Vi har absolut noget at tilbyde til et sådant nordeuropæisk samarbejde. Danske

forskere er både blandt de mest produktive og de mest citerede i verden, og de udvider konstant deres globale netværk. Samtidig optager de danske universiteter flere studerende end nogensinde – alene i dette semester har Aarhus Universitet optaget 6.500 nye bachelorstuderende. 2.000 kandidatstuderende flytter hertil fra andre videregående uddannelsesinstitutioner; mere end 1.000 udenlandske studerende kommer til som et led i deres uddannelse hjemme, og fra arbejdsmarkedet kommer der flere tusinde masterstuderende.

Alt i alt kan vi netop nu byde velkommen til omkring 12.000 studerende, som ikke var på Aarhus Universitet før sommerferien. Heraf er cirka 10 % af de studerende fra udlandet, og universitetets uddannelser bliver på alle måder mere og mere internationale. Og den øgede søgning til sprogfagene er i den forbindelse med til at illustrere, at de unge mennesker i dag kigger længere end til de danske grænser, når de forestiller sig deres fremtid. De orienterer sig i stigende grad globalt – og det er en lektie, vi alle kan lære af.

Videnudvekslingen med samfund og erhvervsliv styrkes også dag for dag. Senest har tal fra Det Strategiske Forskningsråd vist, at deres bevillinger i 2010 typisk havde deltagelse af både

flere private virksomheder og flere internationale partnere. På Aarhus Universitet er antallet af samarbejdsaftaler med erhvervslivet også i stadig fremgang.

UD AF BOKSEN

I det hele taget vil vores fremtid være afhængig af vores evne til at tænke uden for de grænser og rammer, vi normalt opstiller for os selv. På Aarhus Universitet er vi ved at gennemføre en faglig udviklingsproces, der skal føre os ind i fremtiden ved netop at fjerne barrierer mellem fagmiljøer og inspirere til mere interdisciplinaritet. Den tankegang ser vi også gerne overført til den måde, vi tænker og taler om fremtidens Danmark.

Ved at kigge ud over de umiddelbare grænser får vi nemlig et større råderum. Ved at opfatte vores naboer som samarbejdspartnere – og ikke som konkurrenter – får vi adgang til flere ressourcer og flere ideer. Det er viden og innovation, der skal sikre Danmarks velfærd, og ved aktivt at opsøge og etablere internationale partnerskaber i vores region kan vi sikre et godt fundament for fremtiden. ■

LIVSSTIL PÅVIRKER FORPLANTNINGEN

For første gang nogensinde vil danske forskere via nettet undersøge sammenhængen mellem mænds livsstil og evnen til at få børn. Målet er at få 20.000 mænd og kvinder med i undersøgelsen SnartForældre.dk.

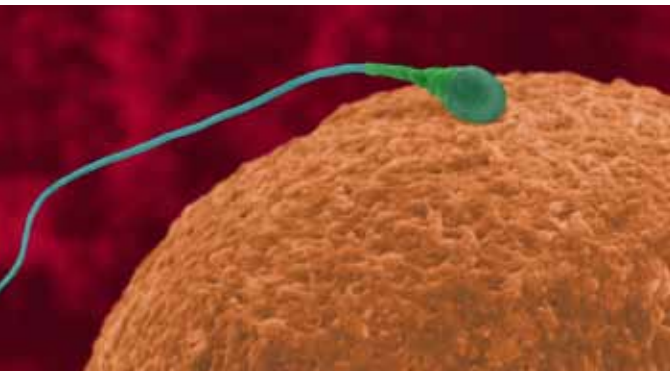

FOTO: SCANPIX

Op mod 20 procent af alle par oplever perioder med nedsat fertilitet, og i en fjerdedel af tilfældene ved man ikke hvorfor. Svarene kan meget vel ligge i livsstilen, for eksempel hvor meget man ryger, drikker eller motionerer. Klinisk Epidemiologisk Afdeling på Aarhus Universitetshospital har siden 2007 undersøgt sammenhængen mellem livsstil og frugtbarhed hos kvinder, der ønskede at blive gravide. Indtil videre har godt 6.000 kvinder deltaget i undersøgelsen. Nu udvides undersøgelsen til også at omfatte mænd, da man kun ved lidt om sammenhængen mellem mænds livsstil og deres evne til at få børn. Målet er at samle oplysninger fra yderligere 10.000 kvinder samt 10.000 mænd.

– Når vi vil dykke yderligere ned i sammenhængen mellem livsstil og graviditet, skyldes det blandt andet vores succes med den første undersøgelse. Deltagerne er bedre end forventet til at give os grundige oplysninger via nettet, og oplysningerne viser sig at være meget troværdige, siger seniorforsker Ellen M. Mikkelsen.

Læs mere på www.snartforældre.dk

FOTO: JØRGEN KØLLE

AU ØGER IGEN OPTAGET AF STUDERENDE

2011 ER NYT REKORDÅR FOR ANTALLET AF OPTAGNE BACHELOR-STUDERENDE PÅ AARHUS UNIVERSITET. NATURVIDENSKAB OPLEVER SÆRLIG STOR VÆKST.

Aarhus Universitet optager i år rekordmange nye bachelorstuderende. 6.500 nye studerende begyndte i september på Aarhus Universitet, hvilket er en stigning på godt tre procent i forhold til rekordåret 2010 og en stigning på cirka 18 procent i forhold til 2009. Væksten er særlig stor på de naturvidenskabelige uddannelser, hvor Aarhus Universitet i år kan tilbyde 1.036 nye studerende en plads, hvilket er en fremgang på 16 procent i forhold til 2010. Blandt højdespringerne er Matematik-økonomi og Kemi med stigninger på henholdsvis 65 og 46 procent.

– Det er meget glædeligt igen i år at kunne tilbyde et rekordstort antal unge mennesker en uddannelse på Aarhus Universitet. De unge har virkelig vist vejen ved at søge bredt ind på universitetet og også gå efter uddannelser, som samfundet efterspørger, siger rektor på Aarhus Universitet Lauritz B. Holm-Nielsen med henvisning til de store stigninger inden for blandt andet naturvidenskab og sprogfagene.

Arkæologer fra Aarhus Universitet kan som en del af et internationalt forskerhold afsløre, at en stor del af Harald Blåtands vikingehær var udlændinge – muligvis fra Polen. Dermed skal nationalmyten om den danske stats dannelse tages op til revision.

nyheder

SENESTE NYT FRA AU

HARALD BLÅTANDS UDENLANDSKE VIKINGER

Historien om Harald Blåtand, der i vikingetiden kristnede danerne og samlede kongeriget, er noget af det mest ærkedanske, vi har. Blåtands bedrifter er blandt andet udødeliggjort på Jellingestenene fra 900-tallet.

Hidtil har man troet, at Harald Blåtands vikingehær hovedsageligt bestod af "indfødte" danske soldater, men arkæologer fra blandt andet Aarhus Universitet kan via analyser af skeletter fundet på gravpladsen ved Trelleborg på Sjælland dokumentere, at mange af soldaterne – muligvis over halvdelen – i stedet var udlændinge.

Ringborgen Trelleborg var blot en af flere trelleborge opført rundt om i landet inden for kort tid i slutningen af 900-tallet. De blev sandsynligvis brugt som magtcentre for Harald Blåtand. Ikke mindst under krigen mod hans oprørske søn Svend Tveskæg.

Forskerholdet har undersøgt i alt 48 skeletter med en ny metode kaldet Strontium Isotop Analyse. Med den kan de fastslå, at over halvdelen af skeletterne ikke stammer fra Danmark. Sammenholdt med tidligere fund, tyder det ifølge forskerne på, at mange af dem i stedet kom fra Norge eller syd for Østersøen – dvs. det nuværende Polen.

Resultaterne er netop blevet publiceret i det engelske fagblad *Antiquity*, som er et af de mest prestigefyldte arkæologiske tidsskrifter i verden.

LEJESOLDATER PÅVIRKEDE STATS DANNELSEN

En af forskerne bag det opsigtsvækkende resultat er arkæolog Andres Siegfried Dobat. De nye resultater bekræfter hans hypotese om, at fremmede aktører påvirkede dannelsen af nationalstaten Danmark – ikke bare under Harald Blåtands tid, men også i de efterfølgende århundreder.

Han bygger sin teori på øvrige kilder som en runesten fra Egå, der omtaler Ketil den Norske. Han var muligvis hirdmand, dvs. livvagt, for Harald Blåtand. I trelleborgene rundt om i landet har man også fundet keramik med slavisk oprindelse.

Ifølge Andres Siegfried Dobat tyder det på, at de fremmede enten var del af en krigerelite eller regulære lejesoldater. Det betyder, at opbygelsen af den danske stat højst sandsynlig skete med betydelig hjælp udefra.

– Som resultat af min forskning fremstår statsdannelsesprocessen i Danmark – eller i hvert fald den vikingetidige fase af denne langvarige proces – som delvist betinget af fremmede folks ageren og indflydelse, konkluderer Andres Siegfried Dobat.

AU-STATISTIKERE ER DE MEST CITEREDE I VERDEN

Ifølge en ny opgørelse er fagområdet statistik på Aarhus Universitet med helt fremme i verdens-eliten. De aarhusianske statistikere er i en ny rangliste fra rankingbureauet QS placeret som nr. 21 i verden og nr. 6 i Europa. Når det gælder forskningsindikatoren, klarer statistikerne fra Aarhus Universitet sig særdeles godt. Faktisk er Aarhus Universitet i opgørelsen det universitet i verden, der klarer sig bedst, når man beregner det gennemsnitlige antal citationer inden for fagfeltet "Statistics and Operational Research". Som det eneste universitet i verden scorer Aarhus Universitet topkarakteren 100 i kategorien. Til sammenligning scorer de amerikanske eliteuniversiteter Stanford og Harvard henholdsvis 83 og 55 på den samme indikator.

FOTOS: DANIEL KISSLING

MED SMÅ RADIOSENDERE PÅ HUMLEBIER
AFSLØRER FORSKERE FRA AARHUS UNIVERSITET,
HVOR HUMLEBIERNE SØGER FØDE.

HVAD ER ET FOLK?

Med spørgsmålet "Folk! Hvad er vel folk i grunden?" peger Grundtvig i 1848 på en særdeles central problemstilling i både sin egen samtid og vores nutid. "Folk" er et af det danske sprogs mest komplekse og konfliktfyldte begreber: komplekst, fordi det rummer mange forskellige betydninger, og konfliktfyldt, fordi ordet "folk" – og afledte betydninger som "folkelig" og "folkelighed" – fremkalder vidt forskellige billeder, hos nogle særdeles positive, hos andre yderst negative. Grundtvig Centeret ved Aarhus Universitet afholdt den 29.-30. august en stor konference om Grundtvigs forståelse af begrebet "folk" med deltagelse af blandt andre amerikanske forskere.

Humle- bier på farten

Det er for første gang nogensinde lykkedes forskere fra Aarhus Universitet og Max-Planck Institut i Tyskland at montere en meget lille radiosender på en humlebi. Senderen kortlægger biernes flyveruter og afslører humlebiernes færden i naturen, ligesom forskerne kan se, hvilke planter humlebierne foretrækker at besøge.

Humlebiene er blandt de vigtigste vilde bestøvere i Europa og Nordamerika, men der bliver færre og færre af dem. Det kan få alvorlige økonomiske følger, for tomater, frugttræer, kløvermarker og mange andre afgrøder er helt afhængige af et besøg af insek-

terne. Lærer vi humlebiernes flyve- og fødeønsker, kan man forhåbentlig vende tilbagegangen af humlebier.

De første resultater viser, at humlebiene flyver op til to og en halv kilometer fra deres rede. Bierne ender gentagne gange tilbage til bestemte grupper af blomster og træer i løbet af dagen. De følger gerne linjer i naturen som eksempelvis hegn, når de flyver.

Forskergruppen består blandt andet af biologerne Melanie Hagen og Daniel Kissling fra Aarhus Universitet.

NATUROPLEVELSER GIVER MOD PÅ SUND MAD

Når børn dyrker grøntsager i deres egen skolehave, sætter de mere pris på de sunde råvarer. Det har en gruppe forskere fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) vist ved at følge børnene i undervisnings-tilbuddet "Haver til Maver". Frem for alt har forskerne

påvist, at den aktive deltagelse i køkkenhaverne giver børnene mod på at spise mere af den sunde mad.

– Den grundlæggende pædagogiske ide bag "Haver til Maver" er at støtte børnenes læring i frie, autentiske og bæredygtige rammer, så deres

håndtering af og bevidsthed om gode, økologiske råvarer, natur og madlavning skærpes, forklarer Karen Wistoft, lektor og projektleder på forskningsprojektet.

Bedre behandling til børn og unge med angst

Aarhus Universitet får 4,5 millioner kroner fra TrygFonden til at hjælpe flere børn fri af en angstdiagnose. Angst er den hyppigste psykiske lidelse blandt børn og unge. Alligevel er der ikke noget organiseret tilbud til denne gruppe, som ofte lider i stilhed. Det billede vil lektor i psykologi Mikael Thastum nu ændre.

– Vi ved fra udenlandske undersøgelser, at kognitiv adfærdsterapi har en god effekt på børn med angst. Ved den type terapi arbejder man med at få børnene til at vurdere angsttankerne realistisk og vil eksempelvis udsætte dem for de frygtede situationer. Op til 70-80 procent bliver efter et relativt kortvarigt forløb fri af diagnosen. Med TrygFondens midler får vi nu chancen for i Danmark at udvikle og dokumentere effekten af et familiebaseret kognitiv adfærdsmæssigt behandlingstilbud, siger han.

PÆDAGOGERS SYN PÅ BØRNS LÆRING KORTLAGT

Pædagoger i forskellige lande ser forskelligt på børns læring. Det viser en stor international undersøgelse, som koordineres af forskningsenheden Barndom, Læring og Didaktik ved Aarhus Universitet. Blandt andet viser undersøgelsen, at der trods mange ligheder også er forskelle mellem danske og svenske pædagogers forståelse af læring blandt børnehavebørn.

– De svenske pædagoger lægger i højere grad vægt på de vertikale relationer, dvs. på betydningen af aktive og synlige pædagoger med en mere styrende og undervisende rolle. De danske pædagoger derimod lægger større vægt på de horisontale relationer, dvs. på det aktive samspil børnene imellem. Her er det vigtigere, at deltagerne i relationen er lige med hensyn til magt, viden og ansvar, siger lektor Stig Broström.

FOTO: MORTEN GERMANO

Lektor i fysik
Jeffrey S. Hangst

FOTO: CERN

FØRST TIL AT INDFANGE OG FASTHOLDE ANTIBRINT

Forskningsgruppe fra CERN med AU-lektor i spidsen er de første i verden til at fastholde antistofatomer. Det åbner muligheden for at kunne omskrive fysikkens vigtigste love.

– I begyndelsen af universets udvikling var der lige store mængder af stof og antistof, men vi ved ikke, hvad der er sket undervejs, og hvorfor vi kun har stof tilbage i dag. Det er et af vores sidste store spørgsmål om universets oprindelse. Det er ikke muligt på en gang at have både stof og antistof, men vi ved ikke, hvorfor vi i dag kun har stof, siger lektor Jeffrey S. Hangst. Han var i 2010 med til at gøre en vild opdagelse.

Jeffrey S. Hangst er nemlig leder af en mindre gruppe i den internationale forskningsorganisation CERN, som har haft succes med ikke bare at skabe, men også fastholde antibrintatomer ved hjælp af en meget stærk magnet, så forskerne kan undersøge dem. Noget, der ikke før har været muligt.

Nu kan forskerne undersøge og sammenligne stof og antistof og forhåbentlig be- eller afkræfte, om man har ret i antagelserne om, at antibrintatomerne er identiske med brintatomer – med

den ene væsentlige undtagelse, at de er nøjagtig modsat elektronisk ladede.

ÅRETS OPDAGELSE

Finder forskerne andre forskelle, vil det kunne sende kvantemekanikken tilbage til tegnebordet.

– Det er virkelig stort, hvis man finder flere forskelle – det vil helt klart betyde en nobelpris. Det er der ingen tvivl om. Det er så grundlæggende, det, vi kigger på, men selv hvis der er en forskel, vil det være meget svært at bevise. Det handler om at lave meget nøjagtige målinger, siger Jeffrey S. Hangst.

Opdagelserne i forskergruppen gav genlyd i det meste af verden, og i flere naturvidenskabelige magasiner og tidsskrifter blev det omtalt som årets største videnskabelige opdagelse.

Siden er succesen fortsat, og forskerne kunne den 5. juni 2011 publicere, at de som de første nogensinde kunne fastholde antibrint i mere end 15 minutter. Det øger mulighederne for mange typer præcisionseksperimenter.

AU INVESTERER MILLIONER I GODE IDÉER

Idéen må gerne se lidt skæv ud. Måske ikke ligne en af de idéer, forskerne normalt kan søge støtte til, og som derfor aldrig er kommet længere end til skrivebordsskuffen. Men nu skal skuffen åbnes, og selv de idéer, der falder uden for det paradigme eller de krav, som mange af de traditionelle forskningsstøtteenheder opstiller, kan komme i betragtning. Aarhus Universitets Forskningsfond har afsat 50 millioner kroner til AU IDEAS, som er det eneste af sin art i den danske universitetsverden.

– Vi håber, at forskerne vil opfatte det nye initiativ som noget ekstra, noget, der gør det til noget særligt at være ansat ved Aarhus Universitet. Og så ønsker vi selvfølgelig, at AU IDEAS bliver en kanal for fremragende forskning, fortæller professor Morten Kyndrup, medlem af forretningsudvalget i Aarhus Universitets Forskningsfond.

AF KRISTIAN SERGE SKOV-LARSEN

VI SKAL VÆRE MEGET BEKYMREDE FOR FREMTIDEN

tema
FREMTIDENS
DANMARK

Den danske vækst er gået i stå – det samme er stigningen i vores uddannelsesniveau. Professor i nationaløkonomi understreger, at vi har brug for reformer, hvis ikke vi om 20 eller 30 år skal vågne op til en virkelighed, hvor vores nabolande er meget rigere end os.

Danmark kan i fremtiden groft sagt blive rigere på to måder, forklarer professor Niels Westergård-Nielsen.

Enten kan vi arbejde mere. Flere timer og flere på arbejdsmarkedet i flere år.

Eller også kan vi arbejde smartere. Bedre uddannede og mere innovative medarbejdere, som finder anderledes og hurtigere metoder til at fremstille allerede kendte produkter – eller måske opfinder noget helt nyt.

Begge dele giver vækst i produktionen og et overskud, som skaber stigende økonomisk velstand i landet og til den enkelte.

– Forestiller vi os et helt land, der laver dippedutter, kan man enten sætte flere indbyggere i gang med at producere dippedutter i flere timer hver dag. Man kan også opfinde en maskine, så en medarbejder kan lave mange flere dippedutter på den samme tid. Endelig kan man opfinde et helt nyt produkt, it-dippedutten, hvor overskuddet og værdien er meget højere, end den traditionelle metaldippedut, når vi sælger den på verdensmarkedet.

Et forsimplet >

DERFOR KAN ØKONOMER IKKE LIDE EFTERLØNNEN

Som det næppe kan være en hemmelighed for ret mange danskere, har en række førende økonomer afskaffelse af efterlønnen stående meget nær toppen på deres politiske indgrebsønskeliste.

Niels Westergård-Nielsen forklarer, at efterlønnen både forhindrer os i at arbejde mere og i at arbejde smartere.

– At tage et antal danskere i den arbejdsduelige alder ud af arbejdsstyrken er i virkeligheden en politisk beslutning. Så skal vi bare finde pengene et andet sted. Når efterlønnen er særlig problematisk, er det, fordi seniormedarbejdere, som nærmer sig efterlønsalderen, kommer bagud i forhold til efteruddannelse og opkvalificering. Alle, inklusive medarbejderne selv, tænker, at de snart er væk. Derfor bliver de ikke nogen, man satser på, og dermed bliver deres bidrag til virksomhedens produktivitet forringet i god tid, inden de stopper. Efterlønnen nedsætter derfor produktionen mere end blot de arbejdsår, der forsvinder, når nogen trækker sig tidligt tilbage.

SÅDAN KAN DU LÆRE MERE OM VORES ØKONOMISKE FREMTID

I løbet af efteråret vil Aarhus Universitet, Business and Social Sciences under overskriften "Hvad skal Danmark leve af i fremtiden?" byde velkommen til en række morgenmøder, hvor topforskere vil forklare og udlægge forskellige aspekter af de økonomiske udfordringer. Foredragene bliver afholdt hver mandag fra 8.00 til 9.30 fra den 24. oktober til den 12. december.

Man kan læse mere om foredragene på www.au.dk/hvadskalvileveaf, hvor det også vil være muligt at finde videooptagelser og PowerPointslides fra forårs-møderækken under det samme tema.

FAKTA

> billede, slår nationaløkonomen fast.

Der er blandt andet også noget med nogle danske oliefund og med virksomhedernes adgang til investeringsvillig kapital, som skal med i historien, når siderne om fremtidens velfærd skal skrives.

Men alligevel ligger kernen i fortællingen om fremtiden for den danske velstand også i historien om dipperne, for uden den eksportunge industri – dippedutfremstillerne – kan Danmark få et alvorligt problem, forklarer Niels Westergård-Nielsen.

INDUSTRIEN FLYTTER I KRISERNE

– Vores forskning viser, at de traditionelle danske industriarbejdspladser forsvinder, hver gang vi har en krise i økonomien. Og i det omfang, arbejdspladserne bliver gendannet på den anden side af krisen, er det på steder, hvor arbejdskraften er billigere. Under krisen i 2001-03 forsvandt industrien for eksempel fra Sjælland for delvist at vokse frem igen i Vestjylland efter krisen. Vi har endnu ikke tallene for den nuværende krise, men vi ved allerede nu, at vi indtil videre har mistet mindst 140.000 industrijob, og mit bedste bud er, at de ikke bliver gendannet inden for landets grænser, når krisen er ovre. De flytter til udlandet, siger Niels Westergård-Nielsen.

– Når virksomhederne efter en krise skal genoprette job, kigger de på, om

jobbet bedst kan betale sig at oprette her eller i udlandet. På den måde forstærker kriserne udflytningen af industrien, siger han.

BRUG FOR EKSPORTINDUSTRI

Da industrijobbene forsvandt fra Sjælland, blev de i høj grad erstattet af job i den såkaldte servicesektor – for eksempel offentlige job, konsulentstillinger, rådgivere, mennesker, der servicerer andre på den ene eller anden måde. Derfor efterlod industrien heller ikke umiddelbart massiv østdansk arbejdsløshed, da den flyttede vestpå. Alligevel har Danmark et problem, hvis industrien nu også forsvinder fra Vestjylland, forklarer Niels Westergård-Nielsen.

– Servicesektoren er langt fra så eksporttung som industrisektoren. Derfor har vi brug for stadig at have industri, så vi ikke genopliver 80'ernes underskud på betalingsbalancen ved at købe mere i udlandet, end vi sælger, siger økonomiprofessoren og forklarer, at Danmark kan takke blandt andet det sorte guld i Nordsøen og shippingindustrien for, at vi stadig har overskud på udlandshandelssaldoen – og dermed ikke konstant låner penge uden for landets grænser for at finansiere vores velstand.

DE NYE SKABER JOBBENE?

Økonomiprofessoren understreger, at velfærd og konkurrenceevne ikke handler om at tvinge de danske lønninger ned på kinesisk niveau.

– Hvis det bare var så nemt som at sætte lønnen ned, så havde man nok fundet ud af det allerede. I stedet ved vi for eksempel, at uddannelse er den helt sikre, langsigtede metode til at øge produktionen per indbygger. Hvis den danske arbejdskraft havde været bedre uddannet, er det ikke sikkert, at vi havde mistet så mange industrijob. Og sandheden er, at det danske uddannelsesniveau – fra et højt niveau ganske vist – har stået stille i de sidste 15-20 år. Det var et sted, hvor politikerne kunne sætte ind.

Niels Westergård-Nielsen forklarer, at de største danske virksomhe-

der grundlæggende har det godt på bundlinjen. De ansætter bare ikke flere personer i Danmark.

– Vores forskning viser, at fremtidens job bliver skabt i de nystartede virksomheder. Problemet er, at der skal skabes en masse små virksomheder, for at nogle få af dem for alvor bliver levedygtige og jobskabende. Det er lidt ligesom haletudser i en sø, siger professoren.

EN TRIST DAG I FREMTIDEN

Derfor ser Niels Westergård-Nielsen også forskellige former for støtte til innovation som et område, hvor vi for alvor kan ændre noget. Og så altså endnu mere uddannelse.

– Vi skal være meget bekymrede for vores fremtid, men selvfølgelig kan vi nå at rette op på problemerne. Det kan blive hårdt, og udfordringen er at sætte ind i tide. Hvis vi for eksempel skal bruge en større del af vores bruttonationalprodukt på uddannelse, skal de penge tages et andet sted fra. Det kan være, nogle skal arbejde længere, eller flere skal arbejde mere. Men uden uddannelse bliver vi ikke produktive nok, for er vi ikke kloge nok, så får vi ikke den nødvendige innovation, og så forsvinder industrijobbene til udlandet, siger han.

Niels Westergård-Nielsen forklarer, at hvis vi blot forholder os passive og ignorerer, at den økonomiske vækst er gået i stå sammenlignet med vores nabolande, vil vores velstand ikke forsvinde fra den ene dag til den anden. Men på et tidspunkt vil vi for alvor komme bagud i industriens internationale dippedutkapløb.

– Men der vil komme en dag, hvor danskerne rejser til udlandet og konstaterer, at de har det meget bedre i andre lande. Det vil tage nogle år, men hvis det sker, tror jeg, at de fleste af os vil tænke, at det ikke lige var den fremtid, vi havde tænkt os.

AF SANNE HYLDGAARD

Dansk

SPI Lindustri i LIMBO

Et eksempel på en branche, hvor både viden, innovation og højtuddannet arbejdskraft er et must, er i det spirende danske miljø for produktion af computerspil. Men uden flere investeringer forsvinder succeserne, mener produceren bag spilhittet LIMBO.

– Der skal investeres noget mere, hvis spilbranchen i Danmark skal kunne hamle op med de store drenge. For eksempel er et land som Finland langt foran os på grund af en meget målrettet, udviklingsorienteret, økonomisk indsats. Det mener Mads Wibroe, der er kandidat i informationsvidenskab fra Aarhus Universitet og har 12 års erfaring fra computerspilbranchen. Han er producer hos spilfirmaet Playdead, der står bag spillet LIMBO, som i 2010 var et stort hit til Xbox 360, og som siden er udkommet på både PlayStation 3 og pc.

Hvis fremtidens Danmark skal tjene penge på computerspil, skal der investeres langt mere ifølge Mads Wibroe. Blandt andet i form af målrettede investeringer og offentlig støtte.

– Det er jo med computerspil, som det er med alle andre kulturprodukter. Det er en hitdrevet industri, hvor du ikke kan sige på forhånd, hvilke film eller spil der slår igen-

nem. Men det er i hvert fald helt sikkert, at intet slår igennem, hvis der ikke er penge til at producere noget, pointerer Mads Wibroe.

MANGLENDE TALENTUDVIKLING

I Danmark er vi gode til at uddanne kreative mennesker. Der er en lang række fagligheder, der egner sig til at arbejde inden for computerspilbranchen, mener Mads Wibroe.

– Vi har helt klart et stort potentiale i form af virkelig veluddannede mennesker fra forskellige uddannelser i landet. Men det er svært for kandidaterne at komme i gang, når den er så lille. Der mangler i den grad programmer og initiativer til talentudvikling, siger han.

En undersøgelse fra Producentforeningen viste i 2010, at computerspilbranchen omsatte for 380 millioner kroner – eller halvt så meget som den danske filmbranche. Ifølge samme forening, der blandt andet organiserer de danske computerspilproducenter, er der i dag 72 firmaer, der beskæftiger 552 medarbejdere. En lille branche giver meget lidt erfaringsudveksling, og det er svært at skabe en karriere i Danmark alene, når der ikke er nok firmaer.

– Hvis vi rigtig skal kunne konkurrere, skal branchen blive fire til fem gange så stor. Det er branchen dårligt positioneret til, som det er nu, men det er svært at spå om på den lange bane, siger Mads Wibroe.

– LIMBO er som udgangspunkt en enlig svale. Resultatet af designeren Arnt Jensens fantastiske ide, som ikke nødvendigvis er en ide, der er særlig for Danmark. Fremtidige succeser som den vil ikke kunne lade sig gøre, hvis der ikke bliver taget nogle risici og investeret nogle penge, konkluderer Mads Wibroe.

VLD natur [retur]

Danmarks natur bliver fattigere, fordi der ikke er plads til vilde dyr og planter. Et rigt samfund med en rig natur kræver en nytænkning af menneskers forhold til naturen, mener forsker i biodiversitet.

Naturens mangfoldighed bliver stadig mindre i Danmark trods et mål om at bremse udviklingen senest i 2010. Det fastslår en rapport fra det tidligere Danmarks Miljøundersøgelser ved Aarhus Universitet, som blev præsenteret i begyndelsen af 2011.

Seniorforsker Rasmus Ejrnæs har været med til at udarbejde rapporten "Danmarks biodiversitet 2010 – Status, udvikling og trusler". Han fortæller, at hovedårsagerne til den dalende biodiversitet – altså variationen i den levende natur – er næringsbelastning, ophørt græsning i naturen, afvanding og skovdrift. Desuden er det et problem, at vi rent fagligt ikke har fulgt med i naturens tilstand og udvikling.

– Der er meget, vi ikke ved, og det mest påtrængende problem er den manglende kortlægning af den danske natur. Hvor er den, hvor meget har vi, og hvordan har den det? På den baggrund skal der laves en plan for at stoppe tabet af naturen, siger han.

ET ETISK PROBLEM

Konsekvenserne af en dalende biodiversitet mærkes ikke på pengepungen, tværtimod betaler naturødelæggelse sig ofte, og det gør det om muligt sværere at få naturen på den politiske dagsorden. Vi rammes kun på et ikke-materielt plan, når en sommerfugl eller bille uddør.

– Det handler om, hvorvidt vi er i stand til at give plads eller kun er i stand til at tage plads. Vi er en succesfuld art. Det er lykkedes os at udnytte og dyrke store dele af klodens ressourcer – men har vi så ikke et ansvar for at bevare resten af naturen? spørger Rasmus Ejrnæs.

Som eksempel dækker de danske skove en ottendedel af det samlede landareal, men kun to til tre procent af skovene er urørte og reel vild natur.

Det har betydning for biodiversiteten, når mennesket på den måde kontrollerer naturen. Skove er ikke blot steder, hvor der vokser træer – de er også hjem for planter, dyr og svampe, som lever i våde skovlysninger, gamle træer eller dødt ved.

– Hvis det handler om kærlighed, rekreation og åndelig rigdom, så kniber det desværre mere med vores politiske engagement. Vi har en stor udfordring som art, som mennesker, i at engagere os i de aspekter af livet, som ikke bare handler om materiel velstand, siger Rasmus Ejrnæs.

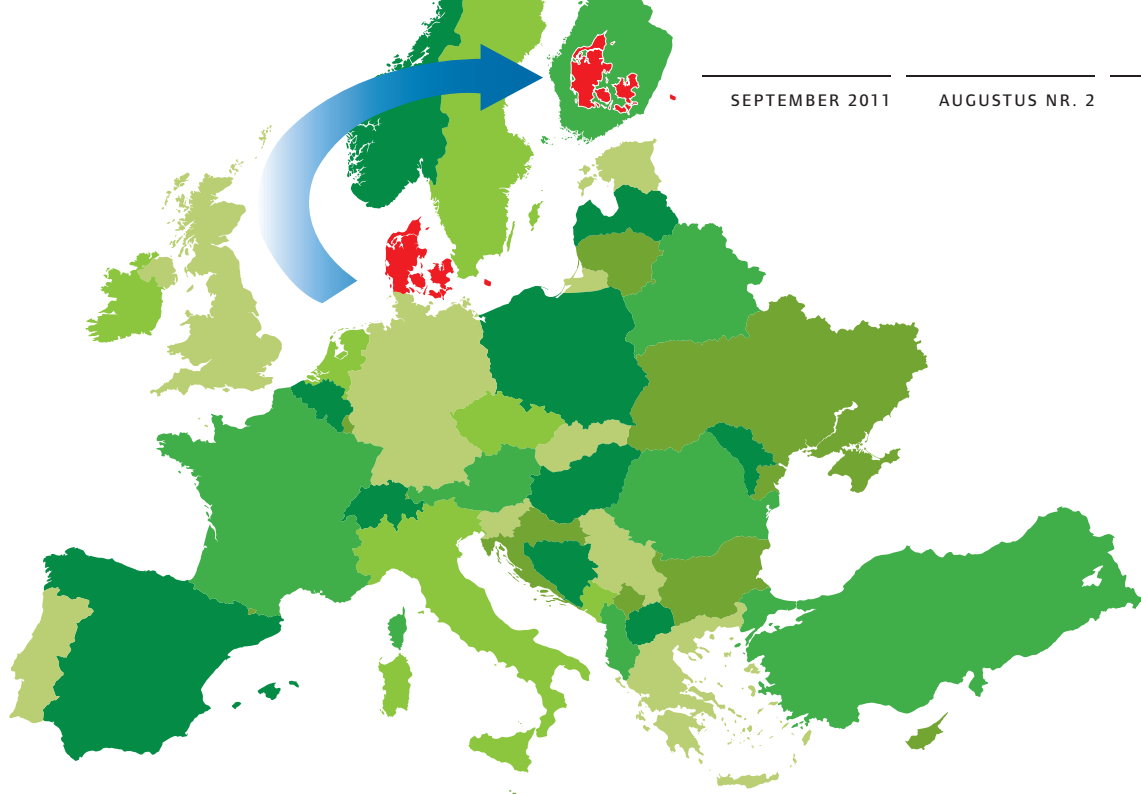
BYENS NATUR

Rasmus Ejrnæs mener, at hvis den dårlige udvikling for naturen i Danmark skal vendes, må man helt simpelt afsætte arealer til den vilde natur. Altså arealer, som ikke indgår i for eksempel skovbrug eller landbrug.

Han slår derudover et slag for, at naturen kan tænkes bedre ind i byerne, som er en af de få voksende arealkategorier i Danmark.

– Alle vores parker behøver ikke at være klippede græsplæner. De kunne også være et blomsterflor med vilde bier. Det ville se mere uordentligt ud, men måske vil der også være nogle glæder forbundet med det, siger han og fortsætter:

– Vi kunne jo starte med at lave en naturplan for Universitetsparken?

DANMARK FLYTTER NORDPÅ

Klodens plader er hele tiden i bevægelse. Går man langt nok tilbage i tiden, har Danmark faktisk ligget under meget sydligere himmelstrøg – og rejsen nordpå fortsætter.

For 500 millioner år siden lå vores lille danske land ikke det samme sted på kloden, som det gør i dag. Cirka lige så langt syd for Ækvator, som vi befinder os nord for i dag, kunne man finde den landjord, som i dag er Danmark.

Dengang var Danmark en del af kontinentet Baltica, som blandt andet også tæller Norge, Sverige og Finland, og som i dag er en del af den europæiske plade.

Men hvordan kan man vide, at dette kontinent befandt sig omkring det sydlige Sydamerika for mange hundrede millioner af år siden? Niels Balling er lektor i geofysik. Han forklarer, at når bestemte bjergarter dannes, trækker Jordens magnetfelt i nogle små magnetiske korn, der findes inde i stenene. Kornenes retning i forhold til Jordens magnetfelt "forstener", og på den måde kan man bestemme koordinater ved at analysere prøver fra undergrunden.

– Omkring polerne er retningen stort set vinkelret ind mod Jorden, mens bjergarterne omkring Ækvator vil have små magneter, som ligger horisontalt.

Så retningen varierer med breddegraderne, siger han.

Men fordi der kun er to poler på jordkloden, en i nord og en i syd, kan forskerne kun fortælle, på hvilken breddegrad – altså hvor nordligt eller sydligt – Danmark har ligget, og desværre ikke, på hvilken længdegrad. Det kræver andre og mere usikre geologiske observationer.

REJSEN FORTSÆTTER

Gennem de sidste mange millioner år har Danmark altså bevæget sig nordpå over Ækvator. Undervejs har Baltica kontinentet været landfast med flere andre kontinenter og skilt sig fra dem igen. Jordens kontinenter ligger aldrig stille, og derfor bevæger Danmark sig videre.

– Hele Nordvesteuropa med Danmark bevæger sig nu mod nordøst med cirka to centimeter per år. Det vil sige, at om 50 millioner år vil Danmark ligge omkring 1000 kilometer nordøst i forhold til nu, siger Niels Balling.

Det svarer til, at Danmark vil ligge der, hvor det sydlige Finland ligger i dag.

– Men vi skal først lige igennem nogle istider, siger han. 🇩🇰

AF RIKKE CARLSEN

RØDGRØD MED FLØDE, PLEASE

AF IDA HAMMERICH NIELSON

Dansk er slet ikke et truet sprog, selvom vi taler engelsk i flere og flere sammenhænge. Fremtidens dansker har brug for både dansk og engelsk, men vi bør også være åbne over for andre sprog, mener forsker.

5,5 millioner mennesker. På verdensplan syner den danske befolkning ikke af meget. Men 5,5 millioner er faktisk mange i sproglig sammenhæng. Dansk ligger på en 70. plads, hvis man laver en liste over, hvor mange der taler sproget, og 90 procent af verdens sprog er mindre end dansk. Ifølge lingvist Carsten Levisen er dansk overhovedet ikke et truet sprog. Ganske vist finder flere og flere engelske ord vej ind i det danske vokabularium, men vi bruger de

engelske låneord på vores egen måde. Nationaliserer dem.

– Når vi låner et engelsk ord, låner vi ikke nødvendigvis betydningen, og vi låner måske kun halvdelen af udtalen. Englændere griner, når de hører, hvordan vi udtaler ordet "computer" med et meget langt "u". Det engelske "e-mail" er på dansk blevet til "mail" – det ville ikke ske i England, hvor "mail" også kan betyde "brev". Når vi låner engelske ord, giver vi dem en særlig plads i vores eget system, siger han.

VI KAN IKKE UNDVÆRE DANSK

Det samme gælder låneord fra andre lande, som det vrirler med i det danske sprog. Faktisk er der langt flere tyske, franske og latinske låneord i dansk end engelske, fortæller Henrik Jørgensen, lektor i dansk sprog. Et er imidlertid låneord. Noget andet er, hvis hele institutioner, for eksempel danske universiteter, går over til at bruge engelsk som primært sprog. Kan det true det danske sprog?

– Der er mange gevinster ved at tale engelsk i forskellige sammenhænge, og man kunne i princippet godt forestille sig mennesker, som er interesserede i at lægge dansk bag sig. Aktuelt ser jeg dog ikke tegn på dette. Folk i samfundets kreative klasse er ikke i færd med at opdrage deres børn på engelsk i stedet for dansk. I øvrigt overlevede det danske sprog, at de herskende klasser gennem flere århundreder talte tysk, fransk eller latin som deres vigtigste sprog, siger Henrik Jørgensen.

Carsten Levisen understreger, at fremtidens dansker har brug for både engelsk og dansk, da de to sprog kan noget forskelligt. Han ser ingen rationelle grunde til at skille sig af med dansk, for der er mange danske ting, vi vil have svært ved at tale om på engelsk – for eksempel det danske skatte- og velfærdssystem.

– Når man prøver at tale engelsk i danske virksomheder, bliver det et engelsk med mange danske ord, fordi den danske erfaringsverden er tæt knyttet sammen med det danske sprog, siger han.

ARABISKE LÅNEORD

Engelsk er ikke det eneste store fremmedsprog i Danmark. Mange taler for eksempel arabisk. Indtil videre har de store indvandringssprog dog ikke påvirket dansk særlig meget, fortæller Carsten Levisen. I Hamburg har lingvister observeret, hvordan etniske tyskere, der bor i områder, hvor mange taler tyrkisk, løfter hånden med et "Merhaba" i stedet for "Guten Morgen". Ligesom unge danskere kan finde på at råbe det arabiske "Yallah", når de skal skynde på deres kammerater. Heller ikke dette fænomen, blandt forskere kendt som "multietnolekt", bør få os til at frygte for det danske sprogs fremtid, mener Carsten Levisen. Tværtimod.

– Hvis et sprog skal overleve, må det ikke forskanse sig. Hvis unge mennesker fornemmer, at sproget er konservativt, og at deres forældre vil bestemme, hvordan de skal tale, så vender de sig mod sproget. De gider ikke lære deres egne børn det, fordi de tænker, at det ikke har en fremtid. Det ser vi overalt i verden med uddøende sprog, for eksempel amerikanske indianersprog, siger han.

Dansk er i modsætning til flere truede sprog hele tiden i udvikling. Det er netop denne udvikling, der sikrer sprogets overlevelse. Carsten Levisen forudser for eksempel, at vi i fremtiden vil høre flere forskellige slags udtaler af dansk.

GODT AT VÆRE TOSPROGET

– Diversiteten er ikke en trussel, den er en ressource. Når vi møder forskellighed, bliver vi dygtigere til at lytte og forstå. Det vil være sundt for danskerne at acceptere, at der findes flere måder at tale dansk på, siger Carsten Levisen, der som sprogforsker godt kunne ønske sig, at sprog i det hele taget blev opfattet som en ressource frem for et problem.

– Vi har ofte en ide om, at det er skidt at være tosproget, for så er man sikkert også splittet i sin identitet. Men jo flere sprog, vi kan, jo bedre. Det er godt for hjernen, for vores kreativitet og vores muligheder for at kommunikere med hele verden. Jeg ville ønske, at sprog blev dyrket som noget positivt, i stedet for at man tænker: "Nå, taler du også urdu, det kan vi ikke bruge til noget." Alle sprog er en ressource.

RØDGRØD MED FLØDE

UDLÆNDINGE HAR OFTE SVÆRT VED AT UDTALE NAVNET PÅ NATIONALDESSERTEN. DET HÆNGER SAMMEN MED, AT DET BLØDE "D" GLOBALT SET ER EN ATYPISK LYD. DET SAMME GÆLDER DET SÆRLIGE "STØD", DER FOR EKSEMPEL ADSKILLER ORDET "MAND" FRA "MAN". SELVOM "STØDET" ER ET SPECIELT TRÆK VED DANSK, ER DER OGSÅ STEDER I DANMARK, SOM IKKE HAR DET, FOR EKSEMPEL PÅ LOLLAND-FALSTER OG I SØNDERJYLLAND, HVOR "MAND" OG "MAN" LYDER ENS.

FAKTA

DANMARK

Etymologien af "Danmark" er usikker. "Daner" er måske en afledning af det indoeuropæiske "dhen-", som betyder "flade, fladt bræt". "Mark" blev på oldhøjtysk og angelsaksisk brugt i betydningen "grænseland". Ordet "Danmark" kan altså have betydet "fladlandsbeboernes grænseland" og var muligvis afgrænset til skovene i Slesvig, altså danernes grænseland til tyskerne mod syd. Populært siges det, at ordet "Danmark" første gang nævnes på Jellingestenen omkring år 985. Danmark (Denamearc) nævnes imidlertid allerede omkring år 890 af nordmanden Ottar i den Angelsaksiske Krønike Orosius.

HYGGE

Ord skifter betydning over tid. Således også det ærkedanske "hygge", som vi oprindeligt har lånt fra norsk. Ordet betød oprindeligt "beskyttet". Det var i denne betydning, Grundtvig skrev salmen "Hyggelig, rolig, Gud er din bolig" fra 1836. Nogle ord, såkaldte "pendulord", har skiftet betydning, så de betyder det modsatte end oprindeligt. Det er for eksempel "patetisk", der oprindeligt betød "højtidelig", men som nu ofte har betydningen "ynkelig". Andre pendulord er "bjørnetjeneste", "forfordele" og "genistreg".

FARVEL TIL FLØS

Det danske sprog udvikler sig hele tiden. Nye ord opstår, og gamle ord går i glemmebogen. Sprogforsker Jørgen Nørby Hansen fra Dansk Sprognævn har lavet en liste over ord, som risikerer at blive luget ud af de kommende udgaver af Retskrivningsordbogen. Det er blandt andre:

- Fløs (lømmel)
- Svanger (gravid)
- Vindbøjtel (person, der skifter standpunkt efter, hvad der betaler sig bedst)
- Halsstarrig (stædig)
- Kalas (stor og overdådig fest)
- Negerbolle (flødebolle)

DANSK OPSTÅR HELE TIDEN

AF IDA HAMMERICH NIELSON

Det danske sprogs oprindelse fortaber sig i fortidens tåger. Det er umuligt at sige, hvornår dansk opstod, da sproget er dynamisk og redefineres konstant.

FRA BLÅTAND TIL BRANDES

Hvordan lød dansk i ældre tid? På dr.dk/udmed-sproget har sprogforsker Lars Brink rekonstrueret dansk, som det lød i gamle dage. Hør blandt andet rekonstruktioner af talesproget fra vikingetiden, middelalderen og 1800-tallet. Hør også den første rigtige lydoptagelse af dansk overhovedet – et foredrag med forfatteren Georg Brandes fra 1913. Optagelsen befinder sig i øvrigt på Statsbiblioteket i Aarhus.

FAKTA

Hvis du mødte en viking anno 1000, ville du ikke kunne forstå, hvad han sagde. Hvis nogen lægger Jyske Lov fra 1241 opslået på dit bord, vil du heller ikke fatte en brik. Og denne lov er ellers, ifølge sprogforskerne, den mest forståelige af de danske middelalderlove. Faktisk skal vi helt op i 1500-tallet, før nutidens danskere kan forstå det sprog, man talte i datidens Danmark, siger Henrik Jørgensen, lektor i dansk sprog. Han fortæller, at spørgsmålet om tidspunktet for det danske sprogs oprindelse ikke står øverst på sprogforskernes dagsorden.

– Dansk er hele tiden i udvikling. På den måde opstår dansk hele tiden, siger han.

Lingvist Carsten Levisen er enig. Der er blandt sprogforskere ganske vist bred enighed om, at dansk har udviklet sig fra vikingernes oldnordiske sprog, som igen var udviklet af fællesgermansk, der er stamsproget til moderne engelsk, tysk, nederlandsk og skandinavisk. Det ligger dog så langt tilbage, at det nærmest får en mytisk funktion, mener lingvisten. Ifølge ham får dansk først sit folkelige gennembrud så sent som i 1800-tallet.

SPROGET ER SOM JULEN

– Jeg vil sammenligne det danske sprog med den danske jul. Julen har måske rødder tilbage til Jesu fødsel, men den måde, vi fejrer jul på i dag, med juletræ og julegaver, stammer fra 1800-tallet. Det samme gælder det danske sprog. Det er i 1800-tallet, det danske sprog for alvor blev udbredt blandt alle i Danmark, siger Carsten Levisen.

1864 er et centralt årstal. Her tabte Danmark Sønderjylland til tyskerne, og nederlaget indledte ifølge lingvisten en national æra i Danmark. Indbyggerne blev pludselig meget opmærksomme på, at de var danskere og skulle tale dansk. Dermed gjorde man langsomt op med de mange stærkt varierende lokale mål, der fandtes i Danmark.

– Det er lidt ironisk. Da det danske rige var ved at bryde sammen i 1864, begynder man for alvor at tale rigsdansk. Sådan er det ofte – ved nederlag begynder folk at stå sammen, siger han.

Henrik Jørgensen understreger samtidig, at udviklingen af rigsdansk er en længere proces:

– Der findes tydelige ansatser til rigsdansk udtale allerede i 1600-tallet, siger han. ■

TAK FOR SIDST

KÆRLIG HILSEN
GERDA

Hold fast i fortiden og skab nye muligheder i fremtiden!

Hvad er Gerda? Gerda er et fællesskab for alumner (tidligere studerende) fra Aarhus Universitet, hvor du kan bevare kontakten til gamle studiekammerater og knytte bånd til nye netværk. Vores fælles reference til Aarhus Universitet gør alumnenetværket til et attraktivt sted at udvikle faglige og professionelle relationer – selv til folk, du ikke kender personligt.

Hvem er Gerda? Vi har opkaldt Aarhus Universitets alumnenetværk efter den første alumne fra universitetet: Tilbage i 1935 tog Gerda Kolstrup sin skoleembedseksamen i historie og engelsk og blev dermed den første cand.mag. fra Aarhus Universitet. Siden har du og mere end 130.000 andre fulgt

i hendes spor og gennemført en uddannelse på Aarhus Universitet.

Hvorfor skal du være med?

- ✓ Bevar kontakten, og hold dig opdateret om aktiviteter for alumner
- ✓ Find dine tidligere studiekammerater
- ✓ Deltag i alumnegruppen for dit fag
- ✓ Del din viden og erfaringer med andre

Hvem ved, hvad der venter forude? Klik dig ind på Aarhus Universitets alumnenetværk, og aktiver din profil på: **www.gerda.au.dk**

AARHUS UNIVERSITET

DANMARK: EN DEMOKRATISK UDFORDRING

AF BJØRG TULINIUS

Borgerne skal have større reel indflydelse og føle sig hørt, hvis Danmark skal overleve som et land, der er kendt for værdier som frihed, lighed og solidaritet. Historielektor Michael Böss mener, vi lige nu står i en afgørende fase for fremtidens nation.

Michael Böss har en drøm. Han drømmer om et Danmark, hvor borgerne er engagerede i politik, bliver indkaldt til høringer og har direkte medbestemmelse, og hvor folk er stolte af at være danskere, men også europæere og verdensborgere.

Sådan er det ikke nu, mener Aarhuslektoren, der i foråret udgav bogen "Republikken Danmark", som tager udgangspunkt i et historisk nu, hvor Danmark og danskerne ifølge Michael Böss er blottet for politiske visioner og derfor til fars for både populisme og radikaliserings.

– Vi er i en meget vigtig overgangs-fase. Ligesom mange andre lande, står vi lige nu over for en ny globaliseret verdensorden, og det skal vores samfund tilpasse sig, siger han og understreger, at det handler om at finde vores nationale identitet i et multikulturelt samfund.

– I den fase mener jeg, det er helt afgørende, at borgerne føler sig hørt og

inddraget i de beslutninger, der skal tages, for ellers risikerer vi et splittet samfund – uden de danske værdier, vi ellers har dyrket op gennem historien: frihed, lighed og solidaritet. Vi har med andre ord brug for at styrke samtaledemokratiet, lyder det fra historiker Michael Böss, der som eksempel fremhæver traditionen for offentlige høringer, som dog er blevet noget slidt i de senere år.

DEMOKRATIETS KRISE

Som han ser det, har vi i dag ladet demokratiet forfalde og glemt hvor vigtigt, det er, at alle føler et ansvar for samfundets udvikling og en forpligtelse til at deltage. Og han forklarer det blandt andet med, at vi mangler historisk viden om det danske demokrati.

– Det er ikke nok at kende årstallet 1849 og så tro, at demokratiet blev sikret med Grundlovens indførelse. For det første var det kun en mindre del af befolkningen, der fik nye politiske rettigheder efter enevælden, og for det

andet var det jo kun ord på et papir. Først herefter kom kampen om at give flere og flere medejerskab til staten, så man efterhånden reelt kunne tale om et nationalt fællesskab, forklarer Michael Böss, der fremhæver først bøndernes og siden arbejderne kamp for at blive lige medborgere.

Denne kamp byggede ifølge Michael Böss på visioner og værdier, der kan følges tilbage til oplysningstidens tænkere, blandt andre den engelske filosof John Locke. Locke mente, at alle mennesker er født med en umistelig ret til "liv, frihed og ejendom", og at det er statens opgave at sikre disse. Til gengæld for denne sikkerhed får staten så en borgers samtykke. Det betød, at kampen for frihed ikke kun handlede om at sikre borgernes frihedsrettigheder, men også om at leve i en fri nation, som man til gengæld havde pligter over for. Sådan gælder det stadig:

– Man sikrer ikke frihed og lighed alene gennem rettigheder, selvom vi

i dag efterhånden kun har fokus på, hvad vi har ret til. Vi har helt glemt, at der følger nogle forpligtelser med. Og en af forpligtelserne er at engagere sig i sit samfund, så vi hele tiden holder gang i demokratiet og diskussionen om, hvilke offentlige værdier, vi skal gøre gældende i dag, siger historikeren.

DEN MULTIKULTURELLE UDFORDRING

Mens en af grundlovsfædrene, Grundtvig, talte om frihed for Loke såvel som for Thor og på den måde også betone lighedstanken som væsentlig for den danske selvforståelse, så oplever Michael Böss, at den tankegang i dag bliver udfordret. Ikke mindst i forhold til vores syn på folk med anden etnisk baggrund og i spørgsmålet om integration.

– Et samfund med indre sammenhængskraft kan rumme en stor forskellighed. Så længe der er enighed om de helt grundlæggende ting, som for eksempel demokrati, social retfærdighed og lige muligheder, så er der masser af plads til, at folk på det private plan kan have mange forskellige værdier, siger Michael Böss.

Han fremhæver lande som Australien og USA som eksempler på lande, hvor folk på tværs af kulturer og etnicitet overordnet føler sig som australiere og amerikanere, og hvor det multikulturelle ikke på samme måde opleves som en trussel.

– Herhjemme er der en tendens til, at man ser det multikulturelle som et enten-eller. Enten er du enig med de kulturelt venstreorienterede i, at valget står mellem det nationale eller verdensborgeren. Eller også holder du med de nationalkonservative og mener, at de nye danskere SKAL føle præcis som os "gammeldanskere" i alle henseender. Og begge dele er i virkeligheden i modstrid med de værdier, der ellers har præget

det danske samfund, mener Michael Böss.

INDDRAG OS

Hvis vi igen skal besinde os på værdier som frihed, lighed og solidaritet, må vi ifølge historikeren genoplive kampen for et folkeligt deltagerdemokrati. Og det kunne politikerne blandt andet gøre ved at afholde borgermøder og i det hele taget inddrage meget mere i de nære spørgsmål.

– Vi skal skønne på de værdier om folkelig inddragelse, som ligger bag mange af vores samfundsinstitutioner, som for eksempel folkeskolen, som netop burde være en skole for folkelivet og ikke kun for sikring af konkurrence-

evnen. Desværre føler folk sig sat ud på et sidespor i forhold til de politiske beslutninger, der i høj grad er centraliserede, konkluderer Michael Böss og bruger kommunalreformen som et eksempel på en af de politiske beslutninger fra nyere tid, der har fjernet magten endnu mere fra den enkelte borger.

– Borgerne har fået sværere og sværere ved at identificere sig med magten og kan heller ikke få øje på deres direkte indflydelse. Det betyder, at vi får frustrerede demokrater, og i de situationer viser historien os, at fløjene vokser. Og hvem er vi så, der går ud og kræver demokrati i andre lande, når vores eget faktisk er i krise, spørger Michael Böss. ■

Et samfund med indre sammenhængskraft kan rumme en stor forskellighed, siger historielektor Michael Böss.

FOTO: LARS KRUSE

Lykken skal findes på arbejdet

DANSKERNE ER ET AF VERDENS LYKKELIGSTE FOLK, VISER UNDERSØGELSER. VI KAN DOG BLIVE ENDNU LYKKELIGERE, HVIS VI I VORES ARBEJDE KAN SE OS SELV SOM DEL AF ET STØRRE FORMÅL. MEN HVAD ER PRISEN? OG HVAD BETYDER DET, AT LYKKE BLIVER ET POLITISK TEMA?

Selv hardcore økonomer taler nu om den. Verden over er den øverst på HR-afdelingens dagsorden. Og politisk får den mere og mere bevågenhed.

Det handler om lykken. Både når det gælder nationers eller organisationers tilstand, er denne udefinerlige størrelse i fokus. Og i takt med forskernes øgede viden om sammenhængen mellem økonomisk vækst og menneskelig lykke, vil den blive mere og mere målt og italesat.

Nationale lykkeregnskaber er allerede udarbejdet gennem flere år. Og til udlandets – og måske danskernes – store overraskelse ligger det skatte- og regn- og kuldeplagede Danmark i toppen af lykkebarometeret. Årsag?

– Vi har tillid til hinanden og tror på, at vi selv kan ændre på vores eget

liv, siger lykkeforskeren Christian Bjørnskov, der er lektor i national-økonomi ved Aarhus Universitet.

DET MAGELØSE ARBEJDE

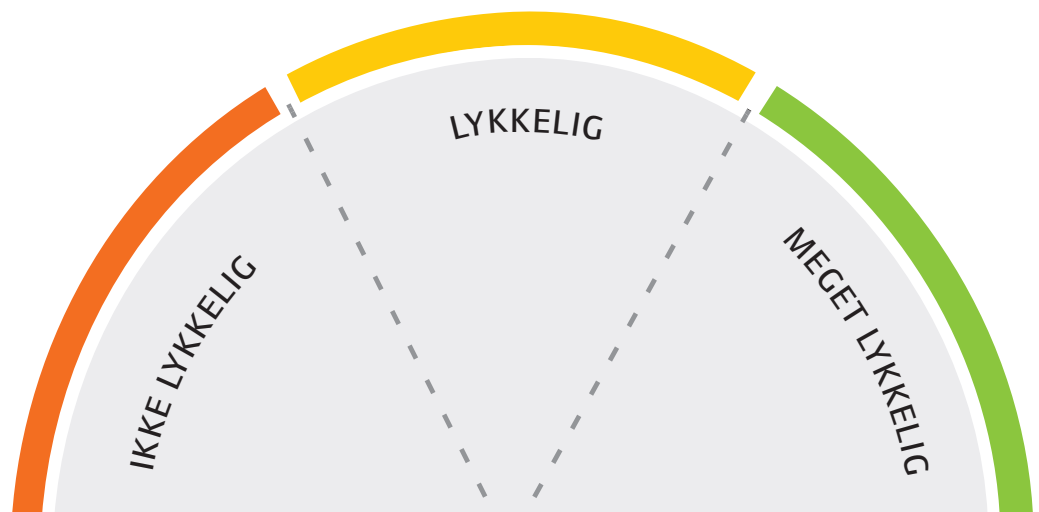
Men vi kan blive endnu lykkeligere. Det mener ikke mindst fortalere for den del af psykologien, som tager sit afsæt i positive følelser. Nyere teorier om management bygger i dag på den såkaldt positive psykologi, hvor størst mulig lykke på arbejdspladsen er blevet en målsætning for personaleledere i organisationer og virksomheder.

Organisationsforskeren Nikolaj Kure ser forventningen om lykke som en intensivering af den "intimiserings", som i de seneste årtier har fundet sted i arbejdslivet, hvor det blev legitimt at tale om ansattes private forhold.

Lykketrenden skal ses i lyset af, at organisationer er begyndt at forvente, at medarbejderne kan se sig selv i lyset af organisationernes større formål.

– Organisationer opstiller ikke længere målsætninger, men formål med deres virksomhed – som for eksempel Novos formål om at afskaffe diabetes – og medarbejderen skal se sig selv som en symbiotisk del af virksomhedens formål. Det skal give mening for medarbejderen at være ansat lige netop der, hvor hun er ansat, og det betyder, at sublime temaer som lykke, begejstring og mageløshed pludselig bliver relevante, siger Nikolaj Kure.

Han forklarer, at det sublime beskriver den uforklarlige overgang fra en tilstand til en anden. Netop derfor bliver sublime oplevelser og erfaringer

noget, der kan spørges til i organisationen.

– Vores arbejde skal være fantastisk og stort. Vi skal opleve den store lykke og begejstring og blive beåndet af organisationens større formål. Nøjagtig som 1800-tallets romantikere, der prøvede at se sig selv som en del af naturens storhed. Samme forventninger har organisationerne i dag.

– Og kan du ikke finde meningen, er der ledelsesteknologier som meditation, narrativ ledelse og mindfulness til at koble organisationens værdier med dine værdier, forklarer Nikolaj Kure.

At finde mening og medfølgende lykke i arbejdet skulle angiveligt medvirke stress.

– Men forventninger om mening og lykke implicerer måske også et pres, som betyder, at flere ikke vil klare presset, siger Nikolaj Kure.

ARBEJDSLYKKE

Når lykken er kommet i fokus, hænger det sammen med en ændret opfattelse af skæbne. Det mener lektor Kirsten Marie Bovbjerg, der forsker i det moderne arbejdsliv.

– Vi lever ikke længere med det, skæbnen tilskikker os. Vi skal selv

tage hånd om vores skæbne, og det er taberagtigt ikke at gøre det. Derfor har vi også fået et helt andet perspektiv på forestillingen om lykken, siger hun.

– Nu kommer den ikke til os som en anden lottogevinst, men er en indre tilstand, vi selv har ansvar for. Også vores arbejde skal vi se som noget, der kan gøre os lykkelige. Men det er et meget stort krav. Kan man ikke leve op til idealet om et lykkeligt liv og de normer, der er for det lykkelige liv – og mange kan ikke det af forskellige årsager – hvordan bliver man så opfattet? Arbejder de ikke nok med sig selv? Forstår de ikke at gribe de chancer, de får? Det bliver meget nemt vores egen skyld, hvis det bliver op til os selv at skabe en lykketilstand.

Kirsten Marie Bovbjerg ser interessen for arbejdslykke som en fordring om, at arbejdet skal være en del af medarbejdernes personlige identitet, hvor de nærmest indgår en pagt med deres arbejdsplads.

– Mange finder det givende for deres liv, men bagsiden er at finde grænsen for det engagement. Hvornår kan jeg sige hertil og ikke længere? siger Kirsten Marie Bovbjerg. Hun synes, det er et meget godt eksempel på en vul-

garisering af lykkebegrebet, at arbejdet også skal være anledning til lykke.

POLITISK TEMA

I de kommende år vil lykke også blive et tema på politikernes dagsorden, forudser lykkeforskeren Christian Bjørnskov. I blandt andet England, Frankrig og Schweiz er politikerne begyndt at interessere sig for nationale lykkeregnskaber. Christian Bjørnskov finder det dog problematisk, at disse målinger af befolkningens lykketilstand ikke tager afsæt i folks egne vurderinger af deres liv, men bliver defineret af politikerne.

– Politikerne vil skabe lykke og ønsker at måle det, som, de selv mener, er afgørende for folks lykke. For eksempel skilsmisserater, selvmordshyppighed, velfærdsydelse og indkomster. Men når en vis rigdom har indfundet sig i et land, har de faktorer vist sig ikke at have den store betydning for, hvor lykkelige folk føler sig. Så er det demokrati, retsvæsen og kulturelle faktorer som tillid og tro på egne muligheder, der tæller, forklarer lykkeforskeren.

Fremtidens

SKOLE HAR INGEN KLASSER

FOTO: LARS KRUSE

AF BJØRG TULINIUS

På Buskelundskolen i Silkeborg er der ingen traditionelle skoleklasser. Børnene går på aldersblandede hold og undervises både i ude- og hjemmegrupper. Skolen har hentet inspiration til den nye pædagogik hos AU-professor Jan Tønnesvang og hans psykologiske teorier om "kvalificeret selvbestemmelse".

Klokken er lidt i otte. Flere hundrede børn fra 0. til 6. klasse myldrer ind i skolens store fællesområde Kilden, der er bygget op som et halvt amfiteater med scenen for bunden af trapperne. Her mødes børn og lærere fra Lilleskolen og Storeskolen hver morgen til fælles morgensang og oplæg fra nogle af eleverne.

Allerede hér begynder de nye ord. For Buskelundskolen i Silkeborg er nemlig anderledes end de fleste andre folkeskoler på rigtig mange måder.

Skolen er blandt andet delt op i forskellige afdelinger, begyndende med Børnehaven, derefter Lilleskolen fra 0. til 3. klasse, Storeskolen fra 4. til 6. klasse og Projektskolen fra 7. til 9. klasse. Men i virkeligheden er det bare en opdeling, der findes på papiret, og som tager udgangspunkt i børnenes alder. For der findes ingen almindelige skoleklasser på Buskelundskolen. Alle børn

går på aldersblandede hold i de forskellige afdelinger, så de børn, der lige nu sidder og synger om larven Buster, har alle sammen holdkammerater, der både er yngre og ældre end dem selv.

UDE OG HJEMME

Morgensangen slutter i dag af med "Fantasiens Skib". Skoleleder Gorm Sæderup spiller klaver til og må trykke ekstra hårdt på tangenterne, for at man overhovedet kan høre ham, når hundredvis af børnestemmer skråler med på omkvædet, "så er der land i sigte mellem eventyr og digte."

Efter morgensang går og løber børnene af sted mod skoledagens første modul. Enten i hjemme- eller udegrupper.

Igen nye ord. Hjemme er den gruppe, der er barnets base – eller det, der mest minder om en traditionel skoleklasse. Her er barnet i det trygge fællesskab, som det kender bedst, mens >

> udegrupperne er sat sammen ud fra de forskellige børns evner, behov og interesser. Og mens eleven kan være i forskellige udegrupper alt efter, hvilket fag det handler om, så er hjemmegruppen altid den samme.

– Vores skole bygger på en grundide om, at skolens opgave er at skabe hele mennesker. Børn skal ville noget med sig selv. De skal lære at træde i karakter, og det lærer de blandt andet ved at møde forskellighed og ved at kunne samarbejde på tværs. Både samfundet, men også børnene selv stiller netop de krav til os som skole i dag, fortæller skoleleder Gorm Sæderup, der tilbage i 2000 blev ansat på den dengang helt nye skole og bedt om at tænke nyt i forhold til kommunens øvrige folkeskoler.

– Jeg var på jagt efter en pædagogisk platform og stødte på AU-forskeren Jan Tønnesvangs teorier om, hvordan læreren bedst hjælper barnet med at opnå det, han kalder ”kvalificeret selvbestemmelse”. Det inspirerede mig så meget, at jeg kontaktede ham. Og på den måde indledte vi et samarbejde gennem flere år, og som har fået afgørende betydning for, at Buskelundskolen er indrettet, som den er i dag, siger Gorm Sæderup.

DEN MENNESKELIGE FAKTOR

Jan Tønnesvang er professor i psykologi, og hans teorier handler i høj grad om, at lærerens og elevens møde altid er et møde mellem to mennesker, og så er der noget helt grundlæggende på spil. Når mennesker mødes, er vi nemlig altid afhængige af, hvordan vi behandler hinanden. Vi er på en måde udleveret til hinanden i mødet, og der er

dermed både noget etisk og eksistentielt på spil. I mødet mellem lærer og elev er der så det særlige forhold, at den ene er voksen, og den anden er barn, og den voksne har på forhånd en særlig vejlederrolle i forhold til barnet. Det giver læreren et særligt ansvar og en principiel medskyldighed, når det gælder elevens menneskelige udvikling. Jan Tønnesvang beskriver det som, at læreren hele tiden skal forholde sig til, hvordan han eller hun bedst kan være den ”psykologisk-eksistentielle næring eller ilt, der skal til, for at vi hver især kan udfolde vores menneskelighed og være os selv i betydningen at leve et fuldtønt liv.”

– Jeg har ikke en færdig køreplan til skolen for, hvordan de så specifikt skal sikre, at hver enkelt elev bliver mødt på den rigtige måde eller får den nødvendige psykologiske ilt. Men jeg har et menneske- og dannessyn, som skolen kan tage udgangspunkt i, når de tænker pædagogik og læring, siger Jan Tønnesvang.

– For mig at se viser psykologien om selvet, at den enkeltes dannelse er afhængig af, hvordan han eller hun mestrer fire grundlæggende kompetencer i tilværelsen. De fire kompetencer vedrører menneskets teknikalitet, socialitet, refleksivitet og sensitivitet. På Buskelundskolen har vi oversat dette til, at det handler om viden, det sociale og om selv vurdering, men også om det, jeg kalder en værens- og oplevelseskompetence. Ved at have fokus på de fire tilværelseskompetencer kan skolen hjælpe børnene hen imod det, jeg kalder kvalificeret selvbestemmelse, der handler om at blive hele mennesker, der har mod på og lyst til livet.

SKOLE TIL FORSKELLIGE BØRN

For både Gorm Sæderup og Jan Tønnesvang er det afgørende, at de psykologiske teorier kun er grundlaget for den pædagogik, som Buskelundskolen så ellers selv har fundet frem til.

– Vi bruger Jan Tønnesvangs teorier som det videnskabelige udgangspunkt for vores pædagogik. Men han har jo al-

drig sagt, at sådan og sådan skal I gøre. Vi har selv fundet frem til, hvordan vi for eksempel mener, at børnene får udviklet de fire tilværelseskompetencer, og hvordan vi sikrer dem den psykologiske ilt, de har brug for, forklarer Gorm Sæderup.

Ideen med de forskellige ude- og hjemmegrupper handler netop om, at skolen kan tage hensyn til, at børn er forskellige og derfor lærer og trives bedst i forskellige læringsrum.

– Nogle børn har for eksempel brug for mere lærerstyret undervisning, når det gælder ét bestemt fag, mens de er anderledes selvkørende i andre fag. Det giver vores model med udegrupperne mulighed for. Samtidig arbejder vi meget med at gøre børnene bevidste om netop at finde ud af, hvordan de lærer bedst og bliver mest motiverede til at gå i gang med nye udfordringer. At de bliver selvbestemmende på et kvalificeret grundlag.

Buskelundskolen har ofte besøg af danske og udenlandske gæster. Både politikere og forskere har hørt om skolen i Silkeborg, der er gået nye veje. Og en af de vigtigste erfaringer, skolen kan give videre, er, at børnene trives bedre, når de ikke behandles fuldstændig ens eller skæres over én kam.

– I de traditionelle skoleklasser har du måske én bestemt rolle, som følger med dig gennem hele folkeskolen. Her på skolen får du mulighed for at ”være ny” i mange forskellige sammenhænge, samtidig med at du bevarer trygheden i hjemmegruppen. Og vores oplevelse er, at børn, der arbejder på tværs, føler sig mere frie og bliver meget bedre til at tackle forskellighed i det hele taget, siger Gorm Sæderup, der også sammenligner de aldersblandede hold med en søskendegruppe, hvor både små og store lærer noget af hinanden.

FARVEL TIL KÆNGURUSKOLEN

At Buskelundskolen har en videnskabelig teori som baggrund for den pædagogiske platform har været en stor hjælp, mener både skoleleder Gorm Sæderup og cand.psych. Jan Tønnesvang. På

FOTO: LARS KRUSE

den måde undgår skolen nemlig at blive en såkaldt "kænguruskole", der hele tiden hopper nye steder hen alt efter de mange forskellige politiske agendaer for folkeskolen.

– Der er jo hele tiden nye meldinger fra politikerne om, hvor folkeskolen skal hen. Og meget er baseret på "synsninger" i stedet for reel viden. Her har det hjulpet os, at vi kan forklare, hvorfor vi gør, som vi gør, ud fra en videnskabelig teori, siger Gorm Sæderup.

Jan Tønnesvang supplerer:

– Skolen bliver let kastebold i de her år, og læreren risikerer også bare at blive en slags forvalter af en politisk beslutning, som han eller hun slet ikke selv har ejerskab i forhold til. Teorien om kvalificeret selvbestemmelse er derimod en teori, som læreren selv skal være med til at omsætte i praksis, og det gør en stor forskel, som også gavner eleverne. ■

FAKTA

BUSKELUNDSKOLEN

- ✓ Indviet i år 2000.
- ✓ 506 elever fordelt i tre afdelinger: Lilleskolen, Storeskolen og Projektskolen, samt 85 børn i skolens børnehave.
- ✓ I hver afdeling går alle børn i aldersblandede fællesskaber i stedet for traditionelle skoleklasser.
- ✓ Undervisningen foregår i hjemme- og udegrupper, og der er en del projektundervisning, hvor man arbejder på tværs af fagene.
- ✓ Hvert barn har en primærvoksen, der er pædagog eller lærer, og som følger barnet særlig tæt, både fagligt og socialt. Det er blandt andet den primærvoksne, der samarbejder med barnet om *Min egen bog*, som følger barnet fra børnehave og til sidste skoledag.
- ✓ Barnet vælger selv de ting ud, der skal følge det i *Min egen bog*. Det kan for eksempel være en tegning, en stil eller en matematikopgave, som har en særlig betydning for en.

Selvrealiserende fødevarer

AF PETER NICOLAISEN

I FREMTIDEN KOMMER MAD TIL AT SPILLE EN AFGØRENDE ROLLE FOR VORES SELVREALISERING. DERFOR KOMMER VORES MADVANER TIL AT BLIVE MERE FORSKELLIGE, END DE ER NU. DER ER DOG EN GENNEMGÅENDE TENDENS I MORGENDAGENS MAD. DET SKAL VÆRE LET OG HURTIGT.

Hvem er jeg? Hvad vil jeg? Det er typiske spørgsmål for et individ i 2011. Behovet for selvrealisering spiller ind på alle dele af dagligdagen, også når der skal handles ind til aftensmaden. Tendensen til den selvrealiserende forbruger vil blive forstærket i fremtiden. I hvert fald ifølge Lars Esbjerg, der forsker i fødevarer og detailhandel ved Aarhus Universitet.

– Vi vil se en fragmentering af den måde, vi spiser på. Der vil være meget forskellige behov og ønsker blandt forbrugerne. Vi vil for eksempel se flere veganere og vegetarer. Vi vil også se folk, der er fokuserede på brain foods, så de kan øge deres intellektuelle ydeevne og klare sig bedre på arbejdet eller på studiet.

Men fremtiden byder ikke kun på forbrugere, der er kødforskrækkede eller desperat gennem søger emballagen for nøglehuller. Der vil også fortsat være

folk, der er mere uinteresserede i, hvad de spiser.

– Der vil ske en endnu større polarisering mellem de meget bevidste forbrugere og de ligeglade og skødesløse forbrugere, som bare skal have noget at spise uden at tænke nøjere over, hvordan det er produceret, og om det er sundt, siger Lars Esbjerg.

STRESSET FREMTID

Fremtiden bliver travlere, og vi får dermed ikke tid til at vende bøffer og røre i sauce. Der vil derfor blive sat flere sunde færdigretter på de danske middagsborde i fremtiden. Tidsfaktoren kommer ifølge Michelle Williams, institutleder ved Institut for Fødevarer, til at spille en meget stor rolle, når danskerne skal lave mad i årene forude.

– Folk vil spise flere færdigproducerede fødevarer og kigge efter sunde løsninger. Der vil i fremtiden komme

flere produkter på markedet, der vil prøve at forene let og tilgængelig mad med ønsket om at være sund. Derfor vil vi se langt flere revne gulerødder og mange flere frosne, blandede grøntsager samt tilberedte svampe. Alle mulige fødevarer, man bare kan smide op i en skål og spise.

Den udvikling forudser Lars Esbjerg også. Han tror, at mange danskere vil efterspørge muligheden for at kunne købe sund mad i fastfoodrestauranterne.

– De mere bevidste forbrugere vil kræve, at fastfoodrestauranterne skal have flere sunde alternativer på deres menuer. De vil købe den sunde wrap frem for den fedtede burger og de slatne pommes frites, spår han.

TRYGHED VED DET LOKALE

Selvom vores madvaner fremover vil skille sig mere ud fra hinanden, kan

ILLUSTRATION: LOUISE THRANE JENSEN

man godt pege på mere generelle tendenser. I fremtiden vil vi for eksempel søge tryghed i den lokale landmands kartofler, mener Lars Esbjerg.

– Allerede i dag er mange forbrugere bekymrede over den store fødevarerindustri. Det vil man reagere mod ved at købe lokalt producerede fødevarer, fordi man så oplever en nærhed til produkterne og tror, at de er producerede under mere ordentlige forhold end fødevarer, der er produceret længere væk.

Den tendens er Michelle Williams enig i. Hun bebrejder de udenlandske fødevareskandaler, at vi i fremtiden vil ty til det lokale.

– Når der er kriser i den internationale fødevarerindustri og la kogalskab og fugleinfluenza, ændrer det folks spisevaner. Der er en tendens til, at kriserne kommer oftere, og i de perioder vil vi spise mere lokale fødevarer. Chokket fortager sig på et tidspunkt, men usikkerheden ved de udenlandske produkter vil hænge ved, siger hun.

En anden grund til, at der vil komme flere lokalt producerede fødevarer på danske køleskabshylder i fremtiden, er ifølge Michelle Williams, at danskerne er et miljøbevidst folkefærd.

– Det ligger til danskerne at tænke i bæredygtighed. Sammenligner man eksempelvis med USA og Storbritannien,

kan man se, at danskerne spiser meget mere økologisk end amerikanerne og englænderne.

INGEN PILLER I FREMTIDEN

Selvom vi får travlt i fremtiden, er Michelle Williams sikker på, at vi også i 2050 vil spise mad, som vi kender det i dag. Fantasierer man om at skulle indtage et aftensmåltid fra et pilleglas, bliver man altså skuffet.

– Man har snakket om, at man i fremtiden vil spise piller i stedet for mad. Det vil ikke ske. Folk kan lide at spise mad. I Danmark er det en vigtig del af vores kultur og sociale liv, at vi spiser sammen. Vi spiser jo også mad, fordi vi kan lide det – ikke fordi vi skal. Det er blandt andet der, vores vægtproblemer kommer fra, siger hun.

For eftertiden vil man altså i mere udbredt grad end i dag vise, hvem man er, når man lægger sine varer op på kassebåndet. Derfor vil varerne, der ruller hen mod ekspedienten, variere meget fra kunde til kunde. Der er dog én fællesnævner. Varerne skal oftest kun forbi mikroovnen, før de er klar til at blive serveret. 🍽️

Kineserne får nu adgang til flere af Kierkegaards værker i direkte oversættelse. Kinesiske forskeres interesse i Kierkegaard skyldes først og fremmest hans fokus på individet, der gør op med den udbredte kollektivistiske tankegang i Kina.

AF IDA HAMMERICH NIELSON

结婚，你会后悔， 不结婚，你也会后悔

“Gift Dig, Du vil fortryde det; gift Dig ikke, Du vil ogsaa fortryde det.” Sådan lyder ét af Søren Kierkegaards mest berømte citater. Vendingen lader sig uden de store vanskeligheder oversætte til kinesisk, som kinesiskkyndige kan

orientere sig om i overskriften. Helt så let går det ikke med andre af Kierkegaards tanker. Det vender vi tilbage til.

Professor i kinesisk sprog og litteratur Anne Wedell-Wedellsborg er med i den redaktionskomite, der er i gang med at oversætte Kierkegaards værker fra dansk til kinesisk. I 2005 udkom “Begrebet Ironi”, sidste år “Enten Eller”, og de kommende år vil flere værker blive oversat. Kineserne har ganske vist haft adgang til Kierkegaard på kinesisk før, men altid i oversættelser fra engelsk eller tysk til kinesisk.

– Kierkegaardforskere fra både Danmark og Kina har længe efterspurgt en direkte oversættelse fra dansk til kinesisk. En original oversættelse er bedre end én på tredje hånd, fordi man må formode, at den kommer tættere på forfatterens oprindelige mening, siger Anne Wedell-Wedellsborg.

FOKUS PÅ INDIVIDET

Kinesiske intellektuelle er indtil videre først og fremmest interesserede i Kierkegaards eksistentialisme, hans tanker om det enkelte menneske og dets valg i livet. Det er en ny måde at tænke på i Kina, der hidtil har været præget af en mere kollektivistisk tankegang.

– Samfundsudviklingen i Kina går i retning af, at det enkelte menneske selv skal bestemme mere og mere og træffe vigtige beslutninger om sit liv. Man får for eksempel ikke længere automatisk anvist et arbejde. Der er langt større interesse for individet i Kina end tidligere, og her kan Kierkegaard lære folk, at man skal vælge sit eget liv og tage ansvar, siger Anne Wedell-Wedellsborg.

INGEN ANGST I KINA

En af oversætternes store udfordringer er, at kineserne ikke har det samme

SØREN AABYE KIERKEGAARD

Søren Aabye Kierkegaard (1813-1855) var dansk teolog, filosof og forfatter. Han betegnes ofte som fader til eksistentialismen. I 2013 fylder Kierkegaard 200 år, og det fejrer Søren Kierkegaard Forskningscenteret med en lang række arrangementer og fremstød, der skal udbrede kendskabet til Kierkegaard i Danmark og resten af verden. Videnskabsministeriet støtter projektet med 750.000 kroner.

KIERKEGAARD I KINA

1908

Kierkegaard nævnes så vidt vides første gang af den kinesiske forfatter Lu Xun, der har læst ham i japansk oversættelse.

1980'erne

Kierkegaard bliver et halvkendt navn blandt kinesiske intellektuelle grundet den begyndende interesse for eksistentialisme efter Maos død i 1976. Stadig ingen egentlige kinesiske oversættelser.

1990'erne

De første kinesiske oversættelser af Kierkegaard udkommer. Oversættelserne er primært baseret på engelske og tyske oversættelser af Kierkegaard.

2010

"Enten Eller" udkommer i kinesisk oversættelse direkte fra dansk ved Jun Feng. Det er som bind 2 og 3 i en serie på ti udgivelser, som Søren Kierkegaard Forskningscenteret i København har planlagt at udgive. I redaktionen sidder professor i kinesisk sprog og litteratur Anne Wedell-Wedellsborg fra Aarhus Universitet, professor i teologi Niels Jørgen Cappelørn fra Københavns Universitet (hovedredaktør) og forskere fra Chinese Academy of Social Sciences.

begrebsunivers som den danske filosof. Et afgørende tema i Kierkegaards tænkning er hans skelnen mellem "frygt" og "angst". Frygten har ifølge Kierkegaard en genstand. Man frygter noget – for eksempel slanger eller krig. Angsten er derimod genstandsløs. Mennesket er således angst, selvom der ikke er noget at være bange for. Denne "grundangst" eller eksistentielle angst er siden blevet et vigtigt tema i vestlig tænkning. Men kineserne kender ikke dette begreb.

– I Kina har frygten oftest en genstand. Man er bange for noget, man er ikke bare bange. Kineserne har flere ord for begrebet, men ingen, der fuldstændig dækker den moderne, vestlige forståelse af angst. Vi er derfor nødt til at oversætte "angst" med et kinesisk ord, som egentlig også indebærer "frygt for noget", siger Anne Wedell-Wedellsborg.

Men går kineserne så ikke glip af noget helt afgørende i Kierkegaards tænkning? Her kommer oversættelsernes særdeles fyldige noteapparat ind i billedet, hvor væsentlige begreber som for eksempel "arvesynd", som kineserne heller ikke kender til, forsøges forklaret. Selvom oversætterne prøver at komme så tæt på den oprindelige mening som muligt, understreger Anne Wedell-Wedellsborg samtidig, at det er umuligt helt at undgå misforståelser. Måske er det heller ikke så farligt, tilføjer hun.

– Som oversætter skal man ikke være alt for puritansk. Der må gerne være nogle, der "misforstår" Kierkegaard, for på den måde kan der komme nye tolkninger af hans tænkning og nyt liv i ham. Kreative misforståelser kan også føre til spændende nye tanker, siger hun. ☞

Hvad NU HVIS ...?

... TYSKLAND HAVDE VUNDET 2. VERDENSKRIG?
ELLER DER GIK KØDÆDENDE ROBOTTER
RUNDT PÅ RÅDHUSPLADSEN? SCIENCE FICTION
KAN NOGET, SOM ANDEN LITTERATUR IKKE KAN.
MEN KAN GENREN FORUDSIGE FREMTIDEN?

Klamme rumvæsner og en hårdnakket dræbervirus. Science fiction er en genre, der nemt sættes i bås – men den kan meget mere end det. Kort fortalt er science fiction kontrafaktiske historier, forklarer ph.d.-studerende Mathias Clasen. Gennem mange år har hans hjerte banket for science fiction, en litteraturform, der er tæt knyttet sammen med forestillinger om fremtiden.

– Science fiction er væsentlig bredere, end man typisk forestiller sig. I princippet er det en fremskrivning af et emne, sat ind i et fortalt univers,

der er anderledes end det, vi har i dag, uddyber han.

HYPERREALISME VS. TJU-BANG

Gennem de sidste 100-150 år er kløften mellem de humanistiske og naturvidenskabelige videnskaber vokset. I litteraturen har det vist sig ved en kamp mellem to overordnede fortællestrategier repræsenteret ved de to 1800-talsforfattere Henry James og H. G. Wells. Hvor James skrev om moralske dilemmaer og udforskede menneskets psykologi i et realistisk univers, var Wells i den modsatte grøft. Han skrev tju-bang-romaner og satte mennesket ind i et ukendt univers,

ILLUSTRATION: JESPER RAIS

hvor tidsmaskiner og månerrejser hyppigt florerede.

– James vandt, siger Mathias Clasen, og i dag er litteratur realistiske portrætter af mennesker i en hyperrealistisk ramme. Det er kedeligt!

Og her kan netop science fiction noget, som andre litteraturgenrer ikke kan. Det er en blandinggenre, som kan være mellemmand mellem de to videnskabelige retninger. Litteraturen er mediet, men udgangs-

forfatterne også fra tid til anden plet, når de beskriver fremtidens verdensforhold. Og det siger meget om genrens berettigelse.

SAMTIDEN OM FREMTIDEN

Jules Verne skrev i 1800-tallet om rumrejser, længe inden menneskets tekniske kunnen muliggjorde det. George Orwell beskrev overvågningssamfundet allerede midt i 1900-tallet. Men kan genren forudsige fremtiden?

– Implicit i science fiction ligger et eksperimenterende element. Men ingen kender fremtiden. Forfatterne prøver at forestille sig, hvordan verden eventuelt kunne udvikle sig. I det lys handler det i virkeligheden også om samtiden, siger Mathias Clasen.

Genren er altså bygget til at sætte videnskabelige udfordringer og problemstillinger under lup. På den måde spejler science fiction de udfordringer, som mennesket står midt i og over for.

– Det kan både være på et teknisk niveau, for eksempel om hvad der sker, hvis mennesket udvikler nanorobotter, der kan indsættes i kroppen og helbrede sygdomme. Men det kan også være på et sociologisk niveau, hvor en forfatter fremskriver nogle politiske tendenser og eksempelvis beskriver en fremtidig diktaturstat i Danmark, uddyber han.

Her rammer vi en af science fictionens undergenrer. For i meget af litteraturen ligger et progressivt ideal. Mathias Clasen forklarer sammenhængen:

– Det kan være en måde at få folk til at åbne øjnene for problematikker, på en anden måde end den traditionelle nyhedsjournalistik kan. Et eksempel på det er atombombetematikken. Under den kolde krig fyldte det meget i science fiction-romanerne. Vores frygt for menneskeskabte forandringer kan på den måde illustreres i litteraturen.

Det samme gælder, når Mathias Clasen skal komme med et bud på fremtidens science fiction.

– Genetisk manipulation har længe været oppe i tiden, både i naturvidenskaben og i science fiction. Det er et emne, der stadig forskes i, og som fascinerer og skræmmer mange, så det bliver nok ved med at være der fremover også, siger han.

Og det er netop det, science fiction kan, hvor anden litteratur kommer til kort. I realistiske romaner er det ikke muligt at skrive tankeeksperimenter ind i et univers, læseren kender til. For så vil det ikke være et realistisk univers længere. Den dobbelthed rummer den traditionelle litteratur ikke. ■

punktet er videnskabelige temaer og deres mulige konsekvenser.

– Det ligger i genrens gener, at her kan forfattere tænke kontrafaktisk. Hvordan ville verden være, hvis vi fandt et dinosaurgen og genskabte tyrannosaurus rex? Hvad nu hvis menneskets basale biologiske behov blev undertrykt? Alle hypoteser kan udforskes i science fiction-genren, uddyber Mathias Clasen.

Og i disse tankeeksperimenter er de samme mentale mekanismer på spil hos forfatteren, som når videnskabsmanden opstiller sine hypoteser. Derfor rammer

FAKTA

ET GODT STED AT STARTE:

- **Dennis Jürgensen: "Kadavermarch" (1991)**
 - Danmarks første splatterroman møder science fiction møder horror. Bogen foregår i den nære fremtid og er en historie om, hvad der sker, når mennesket leger Gud. Det er altså et tænkt fremtidsscenario krydret med splat og lidt samfundskritik.
- **Svend Åge Madsen: "Se dagens lys" (1980)**
 - Hvordan ville vores liv se ud, hvis vores følelsesliv blev undertrykt af en samfundsorden? Svend Åge Madsen har noget på hjerte og vil have folk til at åbne øjnene for, hvor vi bevæger os hen. Enten kunne han skrive et læserbrev, men det fanger ikke mange læsere. Eller også kunne han skrive det i science fiction-form – og det er meget mere spændende.

HVERDAG 2.0

TELEMEDICIN, DIGITALE DOBBELTGÆNGERE OG INTERNET MED FYSISK UDTRYK. AU-FORSKERE GIVER DERES BUD PÅ DANSKERNES FREMTID PÅ NETTET, PÅ GADEN, I BANKEN OG PÅ SYGEHUSET.

PETER LAURITSEN, OVERVÅGNINGSFORSKER

DIGITALE DOBBELTGÆNGERE

Allerede i dag kan vi ikke sige nej til et personnummer, og det er mere end svært at undgå internettets sociale netværk. Og i fremtiden vil systemerne helt fra supermarkedet til banken blot bugne endnu mere med oplysninger om lige præcis dig og din færden. Overvågningen vil simpelthen danne en ekstra

identitet for hver af os i form af en såkaldt digital dobbeltgænger. Det kan for eksempel betyde, at din bankrådgiver i fremtiden er mere interesseret i de registrerede oplysninger om dig end i, hvad du selv har at sige om din privatøkonomi.

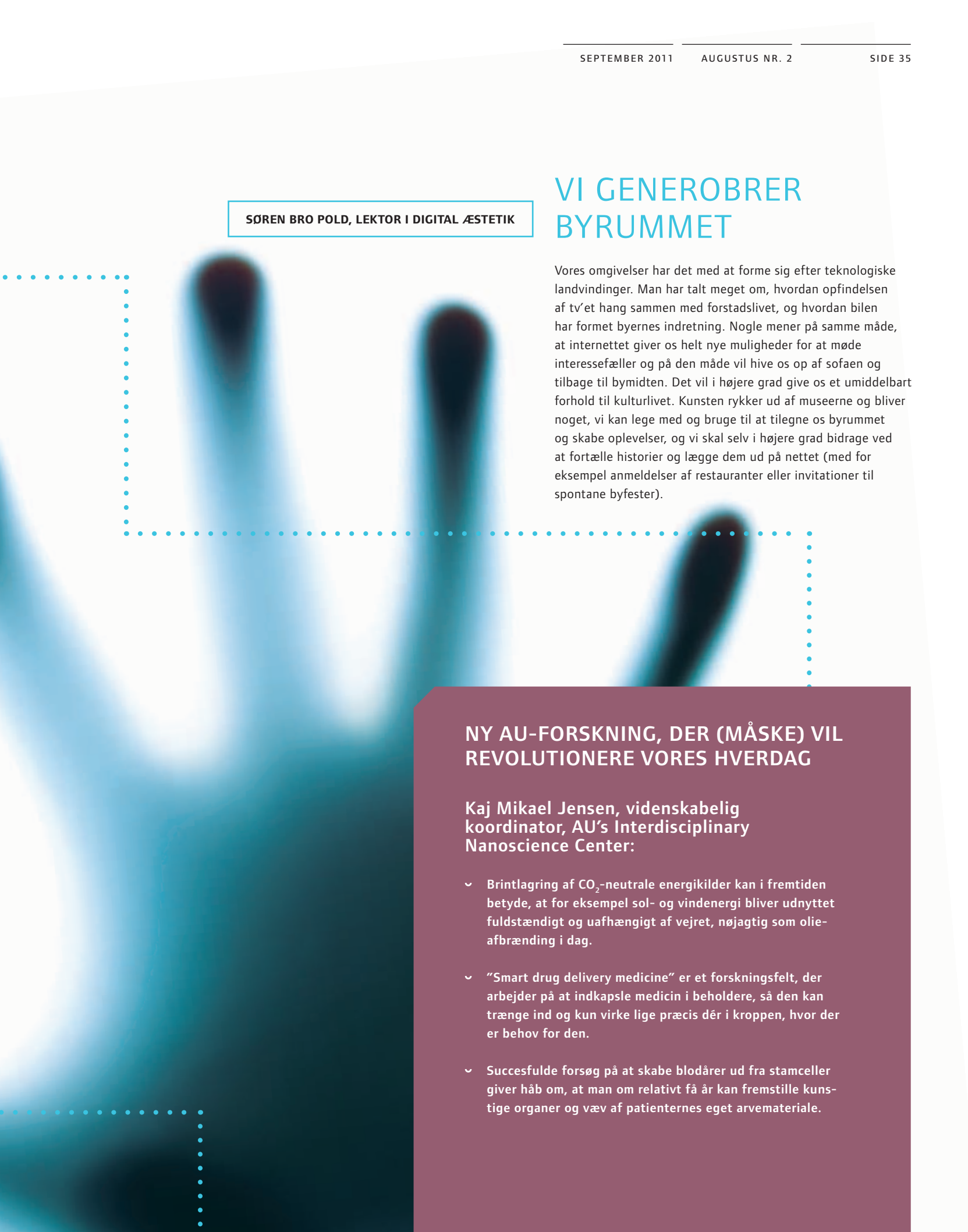
TELEMEDICIN OG PATIENT 2.0

FINN OLESEN, LEKTOR I SUNDHEDSTEKNOLOGI

Folk med kroniske lungesygdomme har haft glæde af forsøg med telemedicin. Her informerer de løbende eksperter på sygehuset om blandt andet deres lungekapacitet via online-videokonsultationer. Der er tale om en form for patient 2.0-situation, hvor det er op til patienten selv at skabe data om sin sygdom. Patienten får på den ene side en ro og tryghed i hverdagen og slipper for at tage op på sygehuset til rutinetjek.

Det kræver dog, at patienterne er i stand til at håndtere teknologien. Studier viser, at vi faktisk har 450.000 funktionelle digitale analfabeter i Danmark – og at det desværre ikke er et overgangsspørgsmål.

SØREN BRO POLD, LEKTOR I DIGITAL ÆSTETIK

VI GENEROBRER BYRUMMET

Vores omgivelser har det med at forme sig efter teknologiske landvindinger. Man har talt meget om, hvordan opfindelsen af tv'et hang sammen med forstadslivet, og hvordan bilen har formet byernes indretning. Nogle mener på samme måde, at internettet giver os helt nye muligheder for at møde interessefæller og på den måde vil hive os op af sofaen og tilbage til bymidten. Det vil i højere grad give os et umiddelbart forhold til kulturlivet. Kunsten rykker ud af museerne og bliver noget, vi kan lege med og bruge til at tilegne os byrummet og skabe oplevelser, og vi skal selv i højere grad bidrage ved at fortælle historier og lægge dem ud på nettet (med for eksempel anmeldelser af restauranter eller invitationer til spontane byfester).

NY AU-FORSKNING, DER (MÅSKE) VIL REVOLUTIONERE VORES HVERDAG

Kaj Mikael Jensen, videnskabelig koordinator, AU's Interdisciplinary Nanoscience Center:

- ✓ Brintlagring af CO₂-neutrale energikilder kan i fremtiden betyde, at for eksempel sol- og vindenergi bliver udnyttet fuldstændigt og uafhængigt af vejret, nøjagtig som olieafbrænding i dag.
- ✓ "Smart drug delivery medicine" er et forskningsfelt, der arbejder på at indkapsle medicin i beholdere, så den kan trænge ind og kun virke lige præcis dér i kroppen, hvor der er behov for den.
- ✓ Succesfulde forsøg på at skabe blodårer ud fra stamceller giver håb om, at man om relativt få år kan fremstille kunstige organer og væv af patienternes eget arvemateriale.

AS OTHERS SEE US

DEREK BEACHPROFESSOR OF POLITICAL SCIENCE
UNITED STATES

If you're trying to work here, one of the things that many people will notice is that Denmark kind of works like a tribe. It's kind of like a club with a bunch of unwritten rules, a bunch of social norms. So things in the United States, where you aggressively market yourself with buzz-saws on your elbows, you can be like that but you do it in a less open manner.

Danes have something called Janteloven – the basic idea is that it's a collective norm, nobody is better than anyone else, etc., etc. The things you might do in the United States to get ahead, any Dane would think it's bragging.

MARK SEDGWICKPROFESSOR OF RELIGIOUS STUDIES
UNITED KINGDOM

I have a theory that every country has a surplus of something when you walk around the street. Spain has too many banks, Norway has too many hairdressers, Egypt too many shoe shops, England too many pubs. I've been thinking what Denmark has too many of, and I think Denmark has too many Thai massage establishments.

I'm not exactly sure what that means. I think if I was an economist and I could do some complicated sums involving taxation and the price of labour and things like that, I might be able to explain it.

ELSY MALKONIANMASTER'S STUDENT
ARMENIA

The weather was pretty shocking for me. It was really hard for me to cope at the beginning. That first week I panicked because it was really cold and it was September! And remember, I was working in Syria before I came here, so it was quite different. I was amazed that I got used to it, but I guess after a while you have to.

I was also really pleasantly surprised by how friendly people are, how helpful they are. I'm really amazed – old ladies, young people. They were very helpful, very smiley. So even if the weather is difficult, the people are not.

TEKE NGOMBAPHD STUDENT
CAMEROON

What really struck me when I first got here was the significant level of informality between the students and academic staff. It is not like that in Cameroon. Things were so different in the classroom – this far more independent, critical thinking, and engaging in ideas with the academic staff. It was a really different platform for me.

And then on the more personal side, the first thing I realised was the international feel we had in class was significantly different when you went back to your hall of residence because everyone there was a Dane. They are very nice people, very friendly, but also very introverted. And I'm that way as well, so it takes a while to break into their circle. You will find yourself on the sidelines, and you need to be proactive.

Tronfølger prinsesse
Margrethe brygger te
i kollegium 9 i 1961.

Prinsessen PÅ KOLLEGIET

I år er det 50 år siden, at prinsesse Margrethe kom på provinsiel udebane for at studere på Aarhus Universitet. Kong Frederik besøgte universitetet, inden hans datter skulle begynde sit studium.

– Hun må godt holdes lidt til, var kongens kommentar til professor Erik Rasmussen. Professoren skulle være med til at tage sig af tronfølgeren under hendes ophold på universitetet. Udtalelsen findes i et lydclip, som Universitetshistorisk Udvalg er i besiddelse af.

Prinsessen begyndte at følge forelæsninger på Statskundskab, men hun fandt hurtigt ud af, at arkæologi var mere interessant. Så efterhånden fik hun travlt med at studere udgravninger frem for at kigge på politiske strukturer.

Prinsesse Margrethe flyttede ind på Kollegium 9, hvor hun med sine egne

ord befandt sig i "et uroligt paradis". Hun faldt til på kollegiet og var på mange måder en studerende som alle andre. Hun læste, festede og hyggede sig med de andre på kollegiegangen. Det er dog de færreste studerende, der har medbragt en hofdame, når de begynder på Aarhus Universitet.

Universitetets gule bygninger gjorde et stort indtryk på tronfølgeren. Mødet med universitetets arkitektur var en "kunstnerisk oplevelse" for Margrethe, har hun senere sagt. Hun har også fortalt, at det var på Aarhus Universitet, at hun for første gang med egne øjne så, hvad god arkitektur var. ■

AU skaber UNDERVISNING i Vietnam

AF INDIUS PEDERSEN, JUTLAND PRESS VIETNAM

Dr. Tran Thi Kim Thuan, Vietnam Institute for Educational Science, VNIES, og Jens Rasmussen samarbejder om at skabe bedre undervisning i den vietnamesiske grundskole.

FOTO: JUTLAND PRESS

Slut med terperi og autoritær undervisning. Undervisningsministeriet i Vietnam ønsker at gøre undervisningen i Vietnam mere interessant og inspirerende for eleverne, og de har vendt blikket mod Skandinavien og Danmark, hvor skoleeleverne er glade for at gå i skole og bliver gode til at arbejde selvstændigt. Jens Rasmussen, professor i pædagogisk sociologi på Aarhus Universitet, er

kraftigt involveret i en gennemgribende modernisering af det vietnamesiske uddannelsessystem på det område, vi kalder folkeskolen. Hans rådgivning omfatter især udviklingen af nye læreplaner, som skal gøre den vietnamesiske undervisning mere attraktiv for eleverne. Hele projektet skal være klar i 2015.

– Der arbejdes hårdt på at få indført en mere inspirerende undervisning.

Den skal være attraktiv for de vietnamesiske skoleelever, som er glade for at modtage undervisning. Skolen skal bevæge sig væk fra det mere autoritære uddannelsessystem, som de har nu. Det system, som Vietnam har, ligner det system, som vi havde i Danmark for 40 til 50 år siden. Vi er i gang med at udvikle systemet, så lærerne kan komme på kurser og være klar til at gennemføre en mere moderne undervisning i 2015, siger Jens Rasmussen og tilføjer, at der stadig er lang vej igen.

GLAD FOR ASSISTANCE FRA AU

Det er Vietnam Institute for Educational Science, VNIES, i hovedstaden Hanoi, som gennemfører projektet, der har været i gang i to år. Projektet gennemføres i samarbejde med dr. Tran Thi Kim Thuan, der er chef for det internationale kontor. Hun siger:

– Jeg er meget glad for den assistance, vi får fra udlandet, specielt fra Jens Rasmussen på Aarhus Universitet. Der skal ske en udvikling i vores undervisningssystem, så vi i fremtiden kan være mere med i den rivende udvikling, der sker rundt om i verden.

Ud over regeringens aktive deltagelse i projektet deltager flere forskningsinstitutioner med udvikling af læreplaner. Jens Rasmussen er rådgiver og vejleder på hele området. Læreplanen tager et par år at lave, hvorefter den skal pilottestes. Sideløbende skal der laves undervisningsmateriale. Man skal drøfte bøgernes indhold, og lærerne skal igennem en del efteruddannelse. ■

FORSKEREN, DER FIK LYSET TIL AT TØVE

Gennembrydende resultater er der nok at berette om fra professor ved Harvard University Lene Vestergaard Haus forskerkarriere, der begyndte på Aarhus Universitet i 1980'erne. I år er hun blevet udnævnt til årets æresalumne, en særlig hæder, der gives til tidligere studerende, der har en helt unik profil og karriere.

De fleste genkender Lene Vestergaard Haus navn i forbindelse med, at hun og hendes team af forskere havde succes med at sænke lysets hastighed for første gang i 1999, og netop denne opdagelse husker hun også selv som en af de største.

– Det var helt fantastisk at udføre de første målinger i laboratoriet og samtidig vide, at vi var kommet ind i et regime af naturen, hvor ingen før havde været, siger hun.

EN ISKOLD SIRUP

Lene Vestergaard Hau opdagede først sin interesse for kolde atomer, der senere skulle gøre hende berømt, som ph.d.-studerende på Institut for Fysik og Astronomi, Aarhus Universitet.

Begejstret over instituttets bibliotek, hvor man altid kunne finde netop den bog, man ledte efter, brugte hun en weekend på at læse løs og tillærte sig viden om det helt nye felt: Med lasere kan man beskyde atomer, så de føler, at de er i en slags sirup. Atomerne kan så køles ned til en temperatur tæt på det absolutte nulpunkt, og resultatet er, at atomerne næsten ikke bevæger sig. De kolde atomer opfører sig som bølger og leder til fænomener, der er helt anderledes, end hvad vi ser i vores dagligdag. I sidste halvdel af 1990'erne arbejdede Lene Vestergaard Hau og hendes forskerteam med de kolde atomer, og det lykkedes dem at bremse lyset. Siden har de helt stoppet lyset, og de kan nu omdanne lys til stofform, flytte det, modellere det og senere lave stofaftryk om til lys igen.

VIDENSKABELIG FAMILIE

Miljøet i Aarhus satte sine spor, som hun har brugt igennem hele sin karriere.

– There's no substitute for hard work. På Aarhus Universitet lærte jeg at tænke dybt over tingene, stille alle

de kritiske spørgsmål og være min egen største kritiker. Når man publicerer noget, skal man være 100 procent ærlig og lægge et enormt stort arbejde i det. Der er ingen shortcuts. Forskningsverdenen er et konkurrencepræget miljø, og man er nødt til at tro på sig selv. Den selvtillid fik jeg på AU, hvor vi alle var på lige fod, fortæller hun.

De første mange år i USA tog hun også jævnligt tilbage til Aarhus Universitet for at diskutere sine nye projekter med sine gamle lærere. En slags "realitetstjek", kalder hun det.

– Instituttet blev min videnskabelige familie, og jeg er vendt tilbage til dem i løbet af årene og gør det stadig med jævne mellemrum, siger hun. ■

Docent, dr.phil. Lise Hannestad

Professor, dr.scient. Flemming Besenbacher

FOTOS: LARS KRUSE

HÆDER TIL TOPFORSKERE

En af Danmarks ældste og fornemste forskningspriser, Rigmor og Carl Holst-Knudsens Videnskabspris, blev i foråret 2011 uddelt til docent, dr.phil. Lise Hannestad fra Institut for Kultur og Samfund og professor, dr.scient. Flemming Besenbacher fra Interdisciplinary Nanoscience Center (iNANO).

Begge har udmærket sig på allerhøjeste niveau og har i deres karrierer høstet stor national og international anerkendelse.

Lise Hannestad har i sin forskning været fascineret af de store kulturmøder. Blandt andet står hun bag banebrydende forskning i den kulturelle interaktion mellem den antikke græske verden og Orientens kulturer.

Flemming Besenbacher grundlagde i 2002 iNANO, der i dag er et af verdens førende centre inden for forskning i nanoscience og nanoteknologi. Han har blandt andet siden begyn-

delsen af 1990'erne været en del af udviklingen og brugen af en særlig lille, kompakt og stabil udgave af det såkaldte "Scanning tunnel-mikroskop". Denne måde at konstruere mikroskopet på kendes i dag under navnet Aarhus-STM.

Ved samme lejlighed modtog syv talentfulde ph.d.-forskere Aarhus Universitets Forskningsfonds ph.d.-pris:

- Ph.d. Osman Skjold Kingo
- Ph.d. Ole Green
- Ph.d. Steffen Dalsgaard
- Ph.d. Christian Bruun Madsen
- Ph.d. Ebbe Bødtkjer
- Ph.d. Signe Normand
- Ph.d. Jakob Ladegaard

FOTO FRA FILMEN: CHRISTIAN SUHR

TO FILMPRISER TIL AU-ANTROPOLOGER

De to AU-antropologers prisvindende film sætter fokus på muligheder og risici ved at bruge kulturelle traditioner til at tiltrække penge og turister til den lille ø Baluan i Papua Ny Guinea. Her opfører en gruppe lokale mænd en såkaldt "penisdans".

Etnografisk film fra Aarhus Universitet vandt to priser ved prestigefyldt festival i London.

De to antropologer, ph.d.-studerende Christian Suhr og professor Ton Otto, hentede i slutningen af juni masser af succes og anerkendelse ved verdens mest prestigefyldte festival for etnografisk film, som blev afviklet i London. Her blev det til hele to priser til deres film "Unity through Culture". Christian Suhr betegner det fornemme resultat som et

eftertrykkeligt ryglap til dansk etnografisk film. Filmen er optaget i Papua Ny Guinea som en del af Ton Ottos mangeårige feltarbejde på øen Baluan.

Med filmen "Unity through Culture" skriver de to Aarhus-antropologer sig ind i en lang international tradition for etnografisk film.

– Det er en nørdet "akademisk" form for dokumentarfilm, der nægter at gå på kompromis med kompleksitet og dybde i skildringen af andre menneskers livsverdener, lyder Christian Suhrs karakteristik af genren. ■

Ph.d.-studerende fra AU kåret til Europas bedste

En enig udvælgelseskomité ved Euroscience har valgt at give "European Young Researchers' Award 2011" til ph.d.-studerende ved iNANO.

Dorthe B. Ravnsbæk, ph.d.-studerende ved Interdisciplinært Nanoscience Center (iNANO), har modtaget "European Young Researchers' Award 2011". Prisen gives til en yngre forsker, som har ydet fremragende bidrag til videnskaben. Udvælgelseskomiteen lagde blandt andet vægt på den uhørt høje videnskabelige kvalitet i Dorthe B. Ravnsbæks forskning. Dorthe B. Ravnsbæk håber, at den fornemme pris vil åbne døre for en forskerkarriere.

– Jeg er utrolig beæret og stolt af at have modtaget "European Young Researchers' Award 2011", og det betyder meget for mig, at mit forskningsarbejde har fået denne internationale anerkendelse, siger den aarhusianske ph.d.-studerende.

Centerleder ved iNANO, professor Flemming Besenbacher, er fuld af lovord om den unge forsker:

– Det er en kæmpestor anerkendelse af Dorthe, som er et fantastisk eksempel på en hårdtarbejdende ph.d.-studerende, der under sit studium yder langt ud over, hvad der normalt forventes, siger Flemming Besenbacher. ■

FOTO: LARS KRUSE

AU-forsker får AIDS-Fondets pris

Læge, ph.d.-studerende Ole Schmeltz Søgaard modtog den 26. maj AIDS-Fondets Forskningspris for sin forskning i lungebetændelser blandt hiv-smittede. Forskningsprisen går til Ole Schmeltz Søgaard, fordi han ifølge AIDS-Fondet "med bemærkelsesværdig dygtighed har marke-

ret sig helt i front på den internationale forskningsarena." Ole Schmeltz Søgaards videnskabelige arbejde har fokuseret på lungebetændelser blandt hiv-smittede, der til trods for hiv-behandling fortsat er et væsentligt problem. Ole Schmeltz Søgaards forskning har tilvejebragt

væsentlig ny viden om risikofaktorer og prognose ved lunge-sygdomme, og han har udviklet nye vaccinekoncepter, der har til formål at beskytte hiv-smittede mod lungebetændelser.

Århundredets Festival sætter spot på 1700-tallet

Tag med en tur tilbage til de store opdagelsesrejsendes tid, hvor videnskabsmænd opmålte verden og dissekerede kroppen. Hvor enevælden herskede, købmænd tjente formuer på slavehandel, og europæiske oplysningsideer blev diskuteret i private saloner. Folkeuniversitetet i Aarhus er initiativtager til Århundredets Festival, der i marts 2012 sætter spot på 1700-tallet med alt fra erotiske saloner, forskerdebatter, historiske talkshows og 1001 nats eventyr. Festivalen præsenteres af Folkeuniversitetet i tæt samarbejde med Aarhus Universitet og en lang række lokale og regionale kulturinstitutioner.

HISTORIEN SOM FORVANDLINGSKUGLE

For mange er historien forbundet med noget fjernt og støvet. Men historien er en forvandlingskugle, der ændrer sig alt afhængigt af det blik, vi kaster på den, og af, hvad vi vil med den. Århundredets Festivals ambition er at gøre historien spændende og nærværende ved at vise, hvordan vi kan bruge den til at sætte nutiden i perspektiv. Hvordan kan 1700-tallets diskussioner om menneskerettigheder, demokrati, ytringsfrihed og dannelse eksempelvis bruges til at berige de diskussioner, der kendetegner samfundsdebatten i dag?

SANSER OG INTELLEKT

Historien skal ikke blot fortælles, den skal opleves. Hvor de fleste kulturformidlingsformer altid har appelleret til sanserne, til ørerne, næsen og kroppen, har Folkeuniversitetet altid appelleret mest til hjernen. Århundredets Festival opstår i kryds-

feltet og lader forskningen møde kulturen på nye måder. Du kan derfor opleve forskere i alt fra sanselige saloner, sceniske forestillinger og sprudlende debatter.

På Aarhus Teater stiller forskere skarpt på erotik og seksualitet, når 1700-tallets frivole side afsløres i arrangementet "1700-tallet under skørterne". Aftenen krydres med skuespilleroplæsning af Fanny Hill og Casanova. På Kvindemuseet ser forskere på 1700-tallet og køn, når dørene åbnes til en "Women Only"-aften. I museets Rådhusallé er der salon og kloge ord, mens Akademiet for Historiske Frisurer sætter meterhøjt rokokohår i cafeen, og publikum nyder omvendt striptease og hører fortællinger om moden lag for lag.

I Musikhusets lille sal præsenterer Folkeuniversitetet et nyt formidlingshighlight "Historiske Talkshows". Her vækkes markante 1700-talspersonligheder til live i en moderne talkshowramme, hvor de interviewes om alt fra oplysningsidealer til slavehandel af en nutidig vært. I showet bringes forskere på scenen for at konfrontere den historiske hovedperson.

1700-TALLET FOR GYMNASIER

Aarhus Universitetsforlag udgiver en tværfaglig undervisningsantologi om 1700-tallet til gymnasieklasser. 1700-tallet er kontrasternes århundrede, og den virkelighed afspejles i bogens komposition, der helt konkret kan læses fra to sider. Fra den ene side fortæller antologien om 1700-tallets lyse sider med emner som europæiske oplysningsideer, nydelse og erotik, naturvidenskab, dannelse og salonkultur, mens antologien fra den anden side fortæller om 1700-tallets mørke sider – om slavehandel, voldssamfund, enevældige diktatur og terror. Antologiens tematiske kapitler leder hen til konkrete arrangementer under Århundredets Festival og inviterer dermed

*1700-tallet: Opdagelse,
pøbel og pudderparykker*

9-18. marts 2012

gymnasieklasser til at være med i Århundredets Festival – både i og uden for undervisningslokalet.

EUROPÆISK KULTURHOVEDSTAD 2017

Århundredets Festival er den første af tre festivaler, der skal sikre, at den kulturhistoriske bevidsthed er skarpsleben, når Aarhus i 2017 forventer at blive Europæisk Kulturhovedstad. Med start i 1700-tallet i 2012 går turen videre til 1800-tallet i 2014, og 1900-tallet i 2016.

Århundredets Festival vil skabe nye tværgående relationer mellem byens kultur- og forskningsinstitutioner. Dels ved at tilbyde en festivalramme, der gør det muligt for alle samarbejdsinstitutioner at profilere deres repertoire i en samlet, intens og tværfaglig historisk fortælling. Dels ved at præsentere et festivalprogram, der i nyt format formidler viden og nytænker kulturoplevelser.

ARRANGEMENTER TIL PROGRAMMET

Folkeuniversitetet er festivalsekretariat for Århundredets Festival og står for at koordinere festivalens aktiviteter og planlægge spændende arrangementer. Har du gode ideer til programmet, viden, du ønsker at bringe i spil, eller forslag til forskere, der oplagt skal inviteres, er du meget velkommen til at kontakte festivalkoordinator Trine Bang på tb@fuau.dk.

Den 1. december er deadline for at få arrangementer med i det husstandsomdelte program, der trykkes i 200.000 eksemplarer. Læs mere på www.aarhundredetsfestival.dk.

Næste udgave af
AUGUSTUS

**NEWTON
KANT
ERASMUS MONTANUS
OG DIN TIPTIPTIPOLDEMOR**

Glæd dig til næste nummer af AUGUSTUS,
hvor temaet er 1700-tallet.

AARHUS UNIVERSITET

Hvad har **intelligent førstehjælp** til fælles med **gulerødder?**

De har begge fundet
en genvej til ny viden!

Se hvordan på

www.genvejtilnyviden.au.dk

midt
regionmidtjylland

DEN EUROPÆISKE UNION
Den Europæiske Fond
for Regionaludvikling

Vi investerer i din fremtid

AU CENTER FOR ENTREPRENØRSKAB OG INNOVATION